

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

ISÄNSÄ MENETTÄNEIDEN MIESTEN KOKEMA ISYYS

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystieteiden
suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Lokakuu 2013
Marja-Riitta Johnsson
Jenni Kotiranta

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

JOHANSSON, MARJA-RIITTA
KOTIRANTA, JENNI:

Isänsä menettäneiden miesten kokema isyys

Terveydenhoitotyön opinnäytetyö 58 sivua, 10 liitesivua

Syksy 2013

TIIVISTELMÄ

Tutkimukset isyydestä ja isäteemasta ovat lisääntyneet 2000-luvulla, aiheesta ollaan yleisesti kiinnostuneita ja painopiste tutkimuksissa on siirtynyt isien henkilökohtaisiin kokemuksiin. Isien merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle on alettu korostaa sekä isyyttä arvostaa enemmän. Isän menetys ja sen vaikutus omaan isyyteen on vähän tutkittu aihealue.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää isänsä menettäneiden miesten kokemuksia isyydestä. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tavoitteena oli, että tietoa miesten kokemuksista voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa. Tutkimustehtävinä olivat: miten miehet kokevat isän menetyksen lapsuudessa vaikuttavan heidän omaan isyyteensä? Millaista tukea miehet olisivat kaivanneet omalta isältään tultuaan itse isäksi? Millaista tukea miehet kokevat tarvitsevansa isyytensä oman isän puuttuessa?

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat oman isänsä kuoleman kautta menettäneet isät. Aineistonkeruu toteutettiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla kahdelle miehelle ja aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimukseen osallistuneilla miehillä oli positiivisia kokemuksia isyydestään huolimatta oman isän menetyksestä. He pitivät isyyttä tärkeänä ja merkittävänä asiana elämässään, halusivat olla läsnä lapsilleen ja osallistua mahdollisimman paljon lastensa elämään. Miehet eivät osanneet kaivata paljon omaa isää isyydessään. Itselle sopiva isyys oli onnistuttu muodostamaan ottamalla mallia ympäristön miehiltä. Miehet eivät olleet hakeneet erityistä tukea isyyteensä oman isän puuttuessa, mutta he toivoivat, että isän menetys otettaisiin puheeksi ja tukea olisi saatavilla tarvittaessa. He kokivat keskustelun mahdollisuuden ja vertaisryhmien järjestämisen tärkeimpinä tukemisen muotoina oman isänsä menettäneille isille.

Tuloksia voidaan hyödyntää isien kohtaamisessa terveydenhuollossa sekä miestyötä tekevissä tahoissa. Tuloksia voidaan käyttää isien tukemisen kehittämiseen. Jatkotutkimusaiheina voisi tutkia lisää isättömyyden vaikutuksia isyyteen ja miehen elämään. Myös vanhemman menetys lapsen näkökulmasta ja lapsen tukeminen päiväkodissa tai koulussa olisi kiinnostava tutkimusaihe.

Asiasanat: isyys, isättömyys, isän menetys, suru, sosiaalinen tuki, vertaistuki

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing

JOHANSSON, MARJA-RIITTA;
KOTIRANTA JENNI Experiences of fatherhood of men who have lost their
fathers
Bachelor's Thesis in public health care 58 pages, 10 pages of appendices

Autumn 2013

ABSTRACT

Studies about fatherhood and father as a subject have increased in the 21st century. There has been interest in the subject generally and the focus of studies has shifted to the personal experiences of fathers. The role of fathers in children's growth and development has become more obvious and fatherhood is more valued. The loss of father and its influence on man's own fatherhood is a subject dealt with in a few studies.

The purpose of this study was to clarify the experiences of some men who have lost their father. The goal was also to produce information about how men experience their own fatherhood without the role and support of their own father. Our hope was, that the information about the experiences of these men could be utilized in health care, when facing and supporting fatherless fathers. The research questions were: how men cope with the loss of their father in their childhood and how it influences their own fatherhood? What kind of support they would have longed for from their own father when becoming fathers? What kind of support the men felt they needed for their fatherhood when having no fathers of their own?

The objects of this study were fathers who had lost their own father. Data were collected with semi structured interview of two men and analyzed with an inductive analysis of content. Men who were taking part in the study had positive experiences about the fatherhood in spite of the loss of their own father. They considered fatherhood a significant part of their lives, they wanted to be present and be part of their children's life as much as possible. The men did not think of their own father in their own fatherhood. They had managed to form their understanding of fatherhood from other men around them. Men did not look for special support for their fatherhood when having no father of their own, but they wished that the loss of their father would be discussed and there would have been support when needed. They felt that possibility to talk and arranging peer groups were the most important ways of supporting the men who had lost their fathers.

The results can be useful in health care when facing fathers or men in general. The results can be used to develop the support offered to fathers. In follow-up studies the influence a loss of father on fatherhood can be studied. Furthermore, the loss of a parent from the child's point of view and the support of the child at a day care center or at school would be an interesting subject.

Keywords: fatherhood, fatherless, loss of father, sorrow, social support, peer group

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TIEDONHANKINNAN KUVAUS	7
3	MIES ISÄNÄ	10
3.1	Isyyden määritelmiä	10
3.2	Isättömyys käsitteenä	12
4	ISÄN MERKITYS MIEHELLE JA MIEHEN ISYYDELLE	14
4.1	Isän merkitys pojan kehitykselle	14
4.2	Isän merkitys miehen isyydelle	15
4.3	Äidin ja isän roolien erilaisuus ja isän vuorovaikutus pojan kanssa	17
4.4	Isyyden korvaavat mallit	18
5	ISÄN MENETYS	20
5.1	Isän menetyksen vaikutukset poikaan ja myöhempään isyyteen	20
5.2	Isän menetyksen aiheuttama trauma ja suru sekä pojan tuen tarve	23
6	MIEHEN TUKEMINEN ISÄNÄ	26
6.1	Läheisten antama tuki isyyteen	26
6.2	Neuvolasta saatu tuki isyyteen	27
6.3	Vertaistuki ja isäryhmät	29
7	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	31
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
8.1	Tutkimusmetodin ja aineistonkeruumenetelmän valinta sekä aineiston hankinta	32
8.2	Aineiston analyysi	33
9	TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
9.1	Isänä oleminen	35
9.1.1	Lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista huolehtiminen	35
9.1.2	Isyyden suuri merkitys miehelle	36
9.1.3	Omien voimavarojen kokeminen riittävän hyvinä	37
9.2	Oman isän menetys	37
9.2.1	Tuen puute isän menetyksessä ja isänmallin muodostamisessa	38

9.2.2	Isän läsnäolon puuttuminen	38
9.3	Isän menetyksen vaikutus omaan isyyteen ja tuen tarpeeseen	39
9.3.1	Isän menetyksen vaikutukset omassa isyydessä	40
9.3.2	Itselle sopivan isyyden muodostaminen	41
9.3.3	Yksilön vastuu ja palvelujärjestelmien toiminta tuen saamiseksi	42
10	POHDINTA	45
10.1	Tutkimustulosten tarkastelua	45
10.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	47
10.3	Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	49
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Suomessa yhä useampi lapsi kasvaa yhden vanhemman perheessä. Näissä perheissä asuvia lapsia oli vuonna 2011 Tilastokeskuksen mukaan 117 903, joista äidin kanssa asuvia lapsia oli 17,6 % ja isän kanssa asuvia 2,7 %. Kaikista lapsiperheistä yhden vanhemman perheitä on 20,3 %. (Tilastokeskus 2011.) Vuonna 2005 äidin tai isän kuoleman koki 2 600 lasta. Isänsä menettäneitä lapsia on aiempaa vähemmän, kun taas äitinsä menettäneiden lasten määrä on pysynyt lähes ennallaan. Suomessa on harvinaista, että alle 18-vuotiaalta kuolee jompikumpi vanhempi. (Suomalainen lapsi 2007, 99–101.) Syitä vanhemman menetykseen on monia, avio- tai avoero, etävanhemmuus, tapaturma, toisen vanhemman sairastuminen tai kuolema. Lapselle on merkitystä sillä, miten ja milloin vanhemman on menettänyt (Myllärniemi 2010). Merkitystä hänen kasvulleen on myös sillä, miten hän on käynyt läpi suruaan ja luopumistaan sekä onko hän saanut riittävästi tukea.

Aihe on ajankohtainen, koska isien merkitystä korostetaan lapsen kasvuun ja kehitykselle. Isyydestä ja isäteemasta ollaan yleisesti kiinnostuneita ja niihin liittyvät tutkimukset ovat lisääntyneet. Tutkimuksissa painopiste on 2000-luvulla siirtynyt isyyden muutoksesta isien henkilökohtaisiin kokemuksiin isäksi tulosta ja isänä olosta (Mykkänen 2010a, 44.) Isyystutkimusta on tehty yksilöllisestä, yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Miehiä pyritään kannustamaan isyyteensä esimerkiksi isäryhmien toiminnalla ja kehittämällä neuvolatyötä isämyönteisempään suuntaan. (Mykkänen 2010b, 15.) Isien suhteesta lapsiinsa ja isä-lapsisuhteen vaikutuksista lasten hyvinvointiin tiedetään vielä vähän (Videon 2005, 73).

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää oman isänsä kuoleman kautta menettäneiden miesten kokemia isyyttä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, mikä merkitys isän menetyksellä on miehen omassa isyydessä.

Tutkimustehtävinä on selvittää, miten miehet kokevat isän menetyksen lapsuudessa vaikuttavan heidän omaan isyyteensä, millaista tukea miehet olisivat kaivanneet omalta isältään tultuaan itse isäksi ja millaista tukea miehet kokevat tarvitsevänsä isyytensä oman isän puuttuessa. Mielenkiintoista on saada tietoa

siitä, mistä isä saa miehen ja isän mallin, jos omaa isää ei ole ollut mallia antamassa. Oman lapsuuden ja isäsuhteen pohtiminen aktivoituu usein siinä vaiheessa kun itse tulee tai on tullut isäksi (Sinkkonen 2012, 129.) Tietoa voidaan käyttää neuvoloissa apuna isien kohtaamisessa ja heidän isyytensä tukemisessa. Isyyden tukemista tarjoavat monet auttamistahot, esimerkiksi opinnäytetyömme toimeksiantajina toimineet Ensi- ja turvakotien liiton Miestyön kehittämiskeskus, Lahden kaupunki ja Miessakit ry. Tästä tutkimuksesta on hyötyä myös heidän kohdatessa isän, joka tarvitsee tukea ja mallia isyyteensä oman isänsä puuttumisen vuoksi.

2 TIEDONHANKINNAN KUVAUS

Tähän tutkimukseen haettiin tietoa tieteellisistä artikkeleista, väitöskirjoista ja Pro Gradu – tutkimuksista sekä kirjallisuudesta. Tutkimuslähteiden tuli olla 2000-luvulta. Lähteiden tarkat mukaanotto- ja poissulkukriteerit ovat kuviossa 1. Tiedonhaussa hyödynnettiin sekä suomen- että englanninkielisiä tietokantoja. Käytetyt lähteet löytyivät tietokannoista Melinda, Assia Applied Social Index and Abstracts, Ebsco Academic Search Elite ja ProQuest PsycInfo (kuvio 2).

Mukaanottokriteerit

Poissulkukriteerit

<ul style="list-style-type: none"> • Lähteiden tulee olla tieteellisiä artikkeleita, väitöskirjoja tai 2000 vuodesta lähtien tehtyjä tutkimuksia • Kirjalähteiden tulee olla mielellään 2000-luvulta • Lähteet ovat joko suomen, englannin tai ruotsinkielisiä • Lähteiden tulee käsitellä isyyttä, isättömyyttä, isän menetystä pojan näkökulmasta, isän kuoleman aiheuttamaa traumaa ja surua • Lähteissä käsitellään isänsä kuoleman kautta menettäneiden miesten kokemuksia isyydestä ja isäksi tulemisesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuslähde on julkaistu ennen vuotta 2000 • Lähteessä käsitellään isäksi kasvamisen prosessia • Isän poissaolo pojan elämästä johtuu muusta syystä kuin kuolemasta esim. puuttuva isyys avioeron myötä • Äidin kuolema tai poissaolo pojan elämästä rajataan pois lähteistä
--	---

Kuvio 1. Tiedonhankinnan kriteerit

Haun ajankohta	Tietokanta	Haku-termit	Haku-tulos/otettu	Valitut tiedon lähteet
8.3.2013	Assia Applied Social Index and Abstracts	Fatherloss	5/1	Jones, K.A. 2007. Assessing the Impact of Father Absence from a Psychoanalytic Perspective. <i>Psychoanalytic Social Work</i> . 14,1.
8.3.2013	Assia Applied Social Index and Abstracts	Loss AND Grief of Father	19/1	Marks, N.F., Jun, H. & Song, J. 2007. Death of Parents and Adult Psychological and Physical Well-Being. A Prospective U.S. National Study. <i>Journal of Family Issues</i> . 28, 12. N = 8865
9.3.2013	Assia Applied Social Index and Abstracts	Absence of a Father on a Son	6/1	East, L., Jackson, D. & O'Brien, L. 2006. Father absence and adolescent development: a review of the literature. <i>Journal of Child Health Care</i> .10.
19.3.2013	ProQuest PsycInfo	Father Child Relations AND Impact	148/2	Videon, T.M. 2005. Parent-Child Relations and Children's Psychological Well-Being: Do Dads Matter? <i>Journal of Family Issues</i> . 26, 1. N = 20 745 Flouri, E. & Buchanan, A. 2003. The role of father involvement in children's later mental health. <i>Journal of Adolescence</i> . 26. N = 8441

Kuvio 2. Tiedonhankinnan kuvaus

(jatkuu)

(jatkoa)

22.3.2013	Melinda	Isät AND Tuki	15/3	<p>Kastu, A. 2002. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Tampereen yliopisto. Pro gradu – tutkielma. N = 9</p> <p>Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopisto. Väitöskirja. N = 246</p> <p>Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna: Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. N = 506</p>
27.3.2013	Ebsco Academic Search Elite	Fathers AND social support AND own father	10/1	<p>Guzzo, K. 2011. New fathers' experiences with their own fathers and attitudes toward fathering. <i>Fathering</i> 9, 3. N = 3525</p>

Kuvio 2. Tiedonhankinnan kuvaus

3 MIES ISÄNÄ

Isyyden määritelmiä on hyvin monenlaisia. Päädyimme tässä opinnäytetyössä tarkastelemaan isyyttä ja isättömyyttä biologisesta, psykologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Huttusen (1993) mukaan uudenlainen isyys on noussut puheenaiheeksi 1990-luvulta alkaen. Isät ovat alkaneet osallistua enemmän kodin- ja lastenhoitoon ja kokevat isyyden haasteeksi ja mahdollisuudeksi kasvaa ihmisenä. (Kauhanen 1998, 13.)

3.1 Isyyden määritelmiä

Isyyttä voidaan määritellä monella tapaa. Yleisesti isyyttä on jaoteltu esimerkiksi esimoderniin, moderniin ja postmoderniin. Esimoderniin isyyteen liittyy perinteinen työnjako, jossa isä vastaa kodin ulkopuolisesta elämästä, äiti lapsista ja kodista. Modernissa isyydessä isä näyttäytyy etäisenä, fyysisesti ja emotionaalisesti poissaolevana, kurinpitäjänä ja perheen elättäjänä.

Postmodernissa isyydessä isä on hoivaaja, osallistuva ja vastuullinen (Rankinen 2010, 87–88.) Isyyden malleja voidaan tarkastella suhteessa äitiyteen. Tasa-arvoinen isä ja hoivaava isä toimivat samankaltaisesti äidin kanssa vanhempana. Valintoja tekevä isä puolestaan saattaa jättää äidille isomman vastuun lapsista pitäen omia tarpeitaan etusijalla. Maskuliininen isä kokee isän tehtävän erilaisena kuin äidin, äiti on hänen mielestään ensisijainen vanhempi varsinkin lapsen ollessa pieni. Hän painottaa sukupuoli-eroja ja kokee yhteiskunnallista vastuuta valinnoistaan. (Vuori 2004, 29–30.) Marsiglian, Peckin (2005) ja Palkovizin (2002) mukaan isyys muuttuu lapsen kasvun ja elämäntilanteiden muuttumisen myötä ollen elämän mittainen prosessi (Mykkänen 2010b, 15).

Biologisesta isyydestä puhutaan, kun tarkoitetaan lapsen ja miehen välillä olevaa perinnöllistä suhdetta. Biologinen isä on lapsen siittäjä. Miehellä tietoisuus siitä, että hänen jälkeläisensä on jossakin olemassa, voi olla merkityksellinen hänen identiteetilleen ja vaikuttaa hänen elämäänsä, vaikkei hän koskaan tapaisikaan lastaan. Kaikille miehille tällä tiedolla ei kuitenkaan ole merkitystä. (Huttunen 2001, 58.) Nykyisten DNA-testien ansiosta biologinen isyys voidaan varmistaa luotettavasti. Miehen ei tarvitse olla epätietoinen siitä, onko hän lapsen oikea isä.

(Sinkkonen 2011, 23.) Lapsen elämässä isän perimällä on suuri merkitys riippumatta siitä, tietääkö lapsi isästään mitään (Huttunen 2001, 59).

Psykologinen isyys on tunnepohjaista ja kiintymykseen perustuvaa. Psykologinen isyys määrittyy lapsen kautta. Olennaisia kysymyksiä ovat, kenet lapsi itse kokee isäkseen, kehen hän on kiintynyt, keneltä hän saa turvaa, sekä kenet hän kokee auktoriteetikseen. Isän kannalta psykologinen isyys täyttyy, kun lapsella on miehelle useita tunnepohjaisia merkityksiä; hän haluaa hoitaa ja hoivata, tukea ja auttaa, suojella ja olla lapsen lähellä. Psykologisessa isyydessä lapsen ja miehen välille muodostuu kiintymyssuhde. (Huttunen 2011, 64.) Lapsen kautta isä kasvaa isällisyyteen. Isällisyyttä on isän oleminen esikuvana ja samastuskohteena pojalleen. Isällisyys rakentuu kehityskaaressa ulottuen lapsuuteen, nuoruuteen ja aikuisuuteen, jatkuen vielä isovanhemmuudessa. Pojalle syntyy mielikuva omasta isästä miehenä ja omana isänä. Näiden mielikuvien avulla hän luo suhdetta omaan lapseensa. (Myllärniemi 2010, 166–167.)

Sosiaalisella isyydellä käsitetään arjen jakamista lapsen kanssa. Yhdessä asuminen, ajan, huolenpidon ja hoivan antaminen sekä yhdessä esiintyminen sosiaalisissa tilanteissa kuuluvat sosiaaliseen isyyteen. Sosiaalinen isä ei välttämättä ole lapsen biologinen isä. Lapsen ja miehen viettäessä yhteistä arkea ja suhteen syvetessä alkaa muodostua sosiaalinen isyys. (Huttunen 2001, 62–63.) Sosiaalinen isä pohtii sitä, mitä häneltä odotetaan ja miten hän pystyy nämä odotukset täyttämään. Sosiaalista isyyttä voisi luonnehtia tapana olla suhteessa lapseen. (Sinkkonen 1998, 20–22.) Miehet voivat kompensoida oman isän puuttumista ottamalla omakseen sosiaalisen isän, jolta on mahdollista saada isän mallia (Guzzo 2011, 285).

Huttusen (1994, 58) mukaan uudessa isyydessä molemmilla vanhemmilla on yhtä suuri vastuu lastenhoidosta ja kasvatuksesta sekä kotitöistä, ja molemmat vanhemmat ovat yhtä päteviä. Myös isä on aidosti kiinnostunut lapsistaan ja näkee vaihtoehtona ansiotyölle myös koti-isyyden. Huttunen (1993) korostaa, että isät kokevat isyytensä haasteena ja mahdollisuutena, eikä velvoitteena. Uudenlainen isä kokee lapsen tarvitsevan yhtä paljon molempia vanhempiaan (Kauhanen 1998, 13.) Kauhanen (1998, 66) kirjoittaa tutkimuksessaan, että uudenlaiseen isyyteen

vaikuttavat sosiaali- ja perhepoliittiset ratkaisut ja työelämän joustaminen esimerkiksi isyyslomiin tai hoitovapaisiin. Cresci (1995) tuo esille isien selvittävän ristiriitaa oman isän epätydyttävän mallin ja oman uudenlaisen, osallistuvan isämallin välillä. (Viljamaa 2003, 23.)

3.2 Isättömyys käsitteenä

Isättömyyden käsite on häilyvä. Isättömyyttä voidaan ajatella erilaisina ulottuvuuksina. Se voi olla fyysistä tai psyykkistä, totaalista tai osittaista. Isä voi olla puuttunut syntymästä asti tai lapsi voi olla menettänyt isänsä eri-ikäisenä. Isättömyys voi johtua isän kuolemasta tai monista muista syistä. Isä voi myös olla kokemuksellisesti poissa: vaikka isä olisi paikalla, hän ei välttämättä ole läsnä. Isättömyys aiheuttaa toisen vanhemman puuttumisen ja tietyn maskuliinisuuden puuttumista. (Huttunen 2013.)

Huttunen (2013) jaottelee isättömyyden muun muassa biologiseen, psykologiseen ja sosiaaliseen isättömyyteen. Biologisessa isättömyydessä lapsi ei tiedä tai tunne isäänsä, eikä voi tavata häntä. Lapsella ei ole isästä tietoa, isä on kuollut, kadonnut tai ei pidä lapseensa yhteyttä. Psykologinen isättömyys on toiminnallista isättömyyttä ja se liittyy isä-lapsisuhteen toimivuuteen. Se voi olla eriasteista, myös totaalista. Lapsen identiteetin kehityksen kannalta vahvalla psykologisella isäsuhteella on myönteinen vaikutus, mutta isäsuhde saattaa olla myös ongelmallinen ja ristiriitainen. Jos lapsella ei ole myönteistä psykologista isäsuhdetta, jää hän paitsi vuorovaikutuksesta läheisen, lämpimän ja turvallisen miehen kanssa. Lapsella ei ole mahdollisuutta tutustua miesten maailmaan ja ajatuksiin. Sosiaalinen isättömyys tarkoittaa, että lapsen arjesta puuttuu toinen täysivaltainen vanhempi ja miespuolinen arjen vanhempi. Perheen arki on silloin kuormittavampaa.

Isättömyyttä voidaan määritellä yksilö-, perhe-, ja yhteiskuntatasolla. Yksilölle isän puuttumisella on monenlaisia vaikutuksia, joiden ymmärtäminen vaatii isän merkityksen ymmärtämistä. Perhetasolla isän puuttuminen tarkoittaa sitä, että perheessä ei ole isää, joka auttaisi poikaa lapsuuden ja nuoruuden kehityksessä. Isättömyyttä voidaan ajatella myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Suuri osa

varhaiskasvatuksesta on jäänyt päiväkotien ja koulujen vastuulle. Vanhempien kasvatust vastuu on vähentynyt molempien vanhempien ollessa työelämässä mukana. Päiväkotien ja alakoulujen työntekijät ovat usein naisia, miehiä on vähemmän. Poikien häiriökäyttäytyminen voi johtua miehisten esikuvien ja mallien puutteesta. (Myllärniemi 2010, 34, 167.)

4 ISÄN MERKITYS MIEHELLE JA MIEHEN ISYYDELLE

Isän suuri merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle tulee hyvin esille monissa tutkimuksissa (Flouri & Buchanan 2002; Guzzo 2011; Kaila-Behm 1997; Korhonen 1999). Isällä on tärkeä rooli huolenpidon ja välittämisen antajana, kasvattajana ja miehisen mallin antajana pojalle. Isäsuhde tai sen puute vaikuttaa lapseen koko hänen elämänsä ajan. Mesiäislehto-Soukan (2005, 132) mukaan lapsuuden koti vaikuttaa paljon isäksi kasvamiseen. Lapsuuden kodin isän ja koko perheen malli antavat perustan oman perheen rakentamiselle. Rankinen (2010, 87) korostaa, että ensimmäiset isyyden mallit syntyvät jo lapsuudessa. Oman isän toteuttama vanhemmuus toimii monella tavalla oman isyyden mallina. Väestöliiton perhebarometri 2006 -kyselyssä neljä miestä viidestä mainitsee oman isänsä tärkeimpänä isänmallinaan (Paajanen 2006, 54). Joskus miehet pyrkivät noudattamaan isänsä esimerkkiä vanhemmuudesta, joskus taas halutaan toimia juuri toisella tavalla. Jos isä on ollut paikalla, kiinnostunut ja läheinen, häneltä saatu malli koetaan hyväksi. (Rankinen 2010, 87–93.)

4.1 Isän merkitys pojan kehitykselle

Mackey (2001), Rohner ja Veneziano (2001), Ackerman (2002) sekä Flouri ja Buchanan (2002) tuovat tutkimuksissaan esille isällä olevan suuri merkitys lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Isän ja lapsen välinen suhde on ainutlaatuinen, ja se voi olla yksi tärkeimmistä ja vaikuttavimmista suhteista lapsen elämässä. Isäsuhde vaikuttaa lapsuusiän kehitykseen ja sen vaikutukset lapsen psyykkiseen hyvinvointiin voivat olla sekä positiivisia että negatiivisia. Miehisen roolimallin lisäksi isä voi tarjota lapselle muun muassa kuria ja järjestystä. (East, Jackson & O'Brien 2006, 284.) Myös Uusitalon (2007, 56) haastatteleminen miesten puheesta ja kuvailusta nousi esille, että isällä on ollut kasvattajana paljon merkitystä heidän elämässään. Isän vaikutus elämän kulkuun oli voitu kokea positiivisena tai negatiivisena, mutta joka tapauksessa merkittävänä. Sinkkonen (2005, 91) yksinkertaistaa pojan kokemuksena isän merkityksen. Jos lapsi on kokenut isäsuhteensa hyväksi, hän arvostaa sitä, että on saanut olla isän rakkauden ja huolenpidon kohteena. Jos isä on ollut etäinen ja poissaoleva tai häntä ei ole ollut

lainkaan, lapsi tietää kaivanneensa isää ja asiat ovat olleet mutkikkaampia isättömyyden takia.

Isän puuttuminen vaikuttaa monin tavoin lapsen elämään. Farrell ja White (1998) toteavat, että isättömissä kodeissa elävillä nuorilla vahvistui ikätovereiden merkitys ja heillä oli suurempi riski päihteiden käyttöön. Flouri ja Buchanan (2003) mukaan isän osallistuminen suojaa nuoruuden ja aikuisiän mielenterveyden ongelmilta. Lang ja Zagorsky (2001) toteavat isän läsnäolon vaikuttavan lapsen kognitiiviseen kehitykseen ja koulumenestykseen. (East ym. 2006, 286–287.)

Erityisesti murrosikäiselle lapselle on tärkeää isän osallistuminen koulua ja ammattia koskevaan päätöksentekoon sekä muihin tulevaisuuteen liittyviin asioihin (Videon 2005, 60). Isän tehtävänä on auttaa poikaa seksuaalisen identiteetin muodostumisessa luomalla varhainen miehinen liitto, jonka avulla poika voi irrottautua äidistään (Myllärniemi 2010, 58). Benjamin (1990), Kohut (1971), Hautamäki (1998) ovat esittäneet, että irrottautuessaan äidistään lapsi hakee tukea itsemääräämiselleen äidiltä, jota hän kuitenkin tarvitsee edelleen tiiviisti. Isä voi auttaa lasta, joka kokee ristiriitaa irrottautuessaan äidistä. (Hautamäki 2003, 61.) Mächtlingerin (1981) mukaan isä edustaa lapselle ulkomaailmaa. (Sinkkonen 2003b, 264.)

4.2 Isän merkitys miehen isyydelle

Miehen siirtymä isyyteen alkaa kun puolison raskaus todetaan. Mies alkaa sopeutua vanhemmuuteen tekemällä uudenlaisia valintoja ja päätöksiä.

Lapsuudenkodin ihmissuhteet ja kokemus omasta isästä ovat perusta, jolle isyys rakentuu. Eskon (1984) mukaan oma lapsi, varsinkin esikoinen, herättää, muokkaa ja kasvattaa tulevaa isää. (Viljamaa 2003, 23.) Miehen tullessa itse isäksi, aktivoituu myös Sinkkosen (2003b, 262) mukaan jo odotusaikana miehen suhde omaan isäänsä kaikkine ristiriitoineen. Jokainen mies rakentaa isyyttään peilaten siihen, mitä on saanut omalta isältään tai mitä on jäänyt ilman.

Eiden, Teti & Corns (1995) mukaan vanhemman kasvatustapaan vaikuttavat sekä vanhemman, että lapsen oma kiintymyssuhdemalli. Vanhemman kasvatusta voi olla

kannustavaa, vaativaa tai vähättelevää. Lapset puolestaan tarvitsevat ja vaativat kannustusta yksilöllisesti. (Punamäki 2003, 177.) Uusitalon (2007, 61–62) tutkimuksessa haastatellut miehet olisivat kaivanneet isien kanssa tavallista ja rentoa yhdessäoloa sekä avointa keskusteltua kaikenlaisista asioista, myös tunteista. He kokivat, että vuorovaikutus isien kanssa oli perustunut liikaa toiminnallisuudelle ja pitivät sitä osittain huonona.

Isyys ja miesten asema perheessä on muuttunut niin nopeasti, että oman isän kasvatustyylin seuraaminen ei ole useinkaan enää edes mahdollista, tai ainakaan se ei ole helppoa. Korhonen (1999, 209–210) huomasi tutkimuksessaan miesten usein kokeneen omalta isältä saatujen oppien olevan aikansa eläneitä, ja niitä oli jouduttu muokkaamaan. Oman isän merkitys miesten kasvatustyyliin oli kuitenkin ilmeinen ja miesten lapsuuskokemuksilla oli vaikutusta omaan isyyteen. Myönteistä mallia seurattiin soveltuvien osien kun taas ongelmallista mallia pyrittiin muokkaamaan ja parantamaan. Uusitalon (2007, 64) tutkimuksessa haastatellut miehet toivat esiin, että isyydessä on tapahtunut merkittäviä muutoksia verrattuna heidän lapsuutensa ajan isyyteen.

Myös Guzzon (2011, 270–271) mukaan on yleistä, että isät haluavat olla erilailla omien lastensa kanssa, kuin miten heidän isänsä oli heidän kanssaan. Miehet, joilla oli epämiellyttävä tai etäinen suhde omaan isäänsä, haluavat välttää samanlaisen suhteen muodostumista oman lapsen kanssa ja heillä voi olla hyvin positiivisia asenteita isyyteen liittyen. He haluavat päättäväisesti toimia eri tavalla kuin oma isä ja uskovat isyyden tärkeyteen. Samankaltaisia tuloksia on saanut Kauhanen (1998, 61), jonka haastattelemat isät arvostivat isänsä mallia, jos heillä oli ollut onnellinen lapsuus. Puolet miehistä halusi osittain noudattaa isiensä malleja, kun taas puolet miehistä halusi toimia toisin kuin isänsä. Ne, jotka halusivat toimia erilailla, kokivat tärkeänä osallistua enemmän perhe-elämään ja olla lapsilleen läheisempiä kuin heidän omat isänsä.

Ståhlbergin (2012, 68) tutkimuksessa tulee esille, että isän aktiivinen toimiminen vanhemmuudessa tuo läheisyyttä ja läsnäoloa arjessa. Tällöin vuorovaikutus isän ja pojan välillä kasvaa ja he pääsevät tutustumaan toisiinsa paremmin. Kilpiän (2006, 25–26) mukaan miehen on helpompi luoda tunneside lapseensa, jos

sellainen on ollut oman isän kanssa. Tunnesiteen puuttuminen ei kuitenkaan merkitse välttämättä sitä, ettei mies kykenisi luomaan sellaista omaan lapseensa. Isäksi tultuaan mies joutuu käsittelemään omaa isäsuhdettaan. Joskus mies tarvitsee ulkopuolista apua ja tukea, jotta oma isyys voisi kehittyä sellaiseksi kuin mies haluaisi. Kilpiä (2006) tuo vielä esille miesten usein toteavan Ensi- ja turvakotienliiton Miesten Kriisikeskuksessa, etteivät he halua toistaa isiensä virheitä.

4.3 Äidin ja isän roolien erilaisuus ja isän vuorovaikutus pojan kanssa

Äiti muodostaa usein ensimmäisen ihmissuhteen lapsen kanssa. Suhteen laadulla on suuri merkitys sille, miten poika myöhemmin kokee ja hahmottaa maailman, kokeeko hän sen turvalliseksi. (Myllärniemi 2010, 49.) Äidin vuorovaikutus vauvan kanssa, sensitiivinen läsnäolo, hoivaaminen ja vauvan tarpeisiin vastaaminen luovat pohjan äidin ja lapsen väliselle kiintymyssuhteen syntymiselle ja tämä vaikuttaa myös myöhemmin muihin ihmissuhteisiin (Kiviniemi 2003, 252,253). Van Ijzendoorn, Kranenburg, Zwart-Woudstra ja Van Busschbach (1991) ovat tutkineet, että kiintymyssuhde äitiin vaikuttaa erilailla lapseen kuin kiintymyssuhde isään. Kiinnittyminen äitiin vaikuttaa lapsen persoonallisuuden joustavuuteen ja keskittymiskykyyn, kiinnittyminen isään vaikuttaa enemmän lapsen sosiaalisiin taitoihin, osaamiseen ja vertaissuhteiden muodostumiseen. (Hautamäki 2003, 33.)

Uusitalon (2007, 65) haastattelemat miehet olivat havainneet äidin ja isän roolien lähentyneen ja näkivät tämän hyvänä asiana. LaRossa (1985) sekä Roopnarine ja Mounts (1985) tuovat esille äidin ja isän tavan olla vanhempi eri tavoin, mutta ne täydentävät toisiaan. Eroavuudet ovat suurempia silloin kun lapsi on pieni. Isät leikittävät enemmän lapsia, kun taas äidit huolehtivat päivittäisestä hoivasta (Videon 2005, 60.) Myös Myllärniemen (2010, 56) mukaan lapsi on äidin kanssa passiivisempi kuin isän kanssa. Äidin kanssa lapsi saa enemmän läheisyyttä, hoivaa ja lohtua. Äiti on hellävaraisempi ja toimii verbaalisemmin lapsen kanssa. Hän puhuu paljon, näyttää leluja ja esineitä vauvalle ja kertoo niiden nimiä (Sinkkonen 2003, 263). Pollack (1999, 136) toteaa, että äideillä on tapana rauhoittaa lasta, isillä kiihdyttää rajumpien leikkien kautta.

LaRossan (1985) sekä Roopnarinen ja Mountsin (1985) mukaan lapsen kasvaessa isän tapa olla lapsen kanssa muuttuu. Isät antavat sanallisia ohjeita ja neuvoja äitejä aktiivisemmin. Äitien vuorovaikutus lapsen kanssa on tunnepitoisempaa. (Videon 2005, 60.) Pojan mielikuva itsestään ja persoonastaan rakentuu erikseen suhteessa äitiin ja suhteessa isään. Äidin täytyy sallia isän ja lapsen väliset rajutkin leikit kokematta itseään syrjäytetyksi. Näin hän mahdollistaa pojan varhaisen miehisyyden haltuunoton. (Myllärniemi 2010, 58–59.) Äiti vaikuttaa pojan maskuliinisuuteen myös hyväksymällä pojan sukupuolen sekä arvostamalla tämän tulevaisuutta miehenä. Äidin mahdolliset kielteiset kokemukset miehistä voivat vaikuttaa tapaan, miten hän kasvattaa poikaansa. (Sinkkonen 2005, 131.)

Isä saattaa kokea mustasukkaisuutta äidin ja vauvan tiiviistä suhteesta. Isän ja lapsen yhdessäoloon kuuluu mielihyvän kokeminen toiminnallisuuden kautta. Isän on oltava empaattinen, jotta hän voi tulkita pojan tunnekokemuksia, ja säädeltävä toimintaa lapsen mukaan, ymmärrettävä, koska tilanne vaatii rauhoittumista. (Myllärniemi 2010, 53,56,58.) Leikki-ikäisellä pojalla isän kiinnostus ja tuki mahdollistaa oppia hallitsemaan impulsseja (Niemelä ym. 2003, 264). Isän toiminnalle on tyypillistä myös tulevaisuussuuntautuneisuus, hän luo mielikuvaa poikansa tulevaisuudesta ja siirää omia odotuksiaan poikaansa. (Myllärniemi 2010, 58).

4.4 Isyyden korvaavat mallit

Miehet peilaavat omaa isyyttään suhteessa puolisoon, lähisukulaisten perheisiin, omiin ystäviin ja naapureihin. Vertailua tapahtuu myös verkostoissa, esimerkiksi urheilun, vertaisperheiden ja työn merkeissä. Aina vertailu ei tapahdu tietoisesti, vaan se voi olla myös tiedostamatonta. Kokemus riittämättömistä ja huonoista malleista tuottaa pelkoa ja huolta omasta jaksamisesta, jopa romahtamisesta. Miehet saavat isyyden mallia monilta muilta ympärillä olevilta miehiltä, jos ovat jääneet vaille oman isän mallia. (Rankinen 2010, 87–93.) Esimerkiksi kokemukset kavereiden perheistä vaikuttavat myös vahvasti isänä olemiseen ja niistä saa esimerkkejä isänä toimimiseen. Isäksi kasvamiseen vaikuttaa myös ammatti, kasvatukseen liittyvät arvot, miesten isyyden kokemukset ja lasten kasvatustyö nykyperheessä (Mesiäislehto-Soukka 2005, 121.)

Perhebarometri 2006-kyselyn vastaajat mainitsevat kaverit ja ystävät isänmalleikseen useammin kuin veljet ja sukulaismiehet. Kaverien isät ja omat isoisät ovat usein mainittuja malleja (Paajanen 2006, 54.) Monet Ståhlbergin tutkimukseen (2012, 76) osallistuneista isistä halusivat olla lähisempiä poikansa kanssa kuin heidän oma isänsä oli ollut. He ottivat mallia omaan isyyteensä oman lapsuudenkodin ulkopuolelta eivätkä omalta isältään. Karen Guzzo (2011, 268, 270, 283) tutki miten oman biologisen isän tai korvaavien isänmallien läsnäolo ja osallistuminen on yhteydessä uusien isien (N = 3525) isyyteen liittyviin asenteisiin. Tutkimushenkilöiltä kysyttiin, asuivatko he molempien vanhempiansa kanssa ollessaan 15-vuotiaita, kuinka osallistuva isä oli ja jos ei isää ollut läsnä, oliko korvaavia isänmalleja. Hän sai tulokseksi, että isän osallistumisen määrä ja laatu vaikuttaa miesten isyyteen liittyviin asenteisiin ja uskomuksiin isyydestä. Hyvin osallistuvan isän tai isänmallin läsnäolo vaikuttaa positiivisesti isyyteen liittyviin asenteisiin.

Lapsi solmii kasvaessaan kiintymyssuhteita esimerkiksi isovanhempiin, harrastusten ohjaajiin ja opettajiin. Näiden kiintymyssuhteiden, kuten myös isän ja lapsen välisen kiintymyssuhteen merkitystä on tutkittu liian vähän (Sinkkonen 2003a, 148.) Mallia isyyteen voi saada myös lähiympäristön naisilta. Poissaolevien ja etäisten isien lapsilla äidin merkitys vanhempana on korostunut (Rankinen, 2010, 92–93.)

5 ISÄN MENETYS

Isänsä menettänyt poika kaipaa usein isää ja miettii, millaista olisi olla oman isän kanssa ja tämän rakastama. Poika rakentaa maskuliinisuutensa muiden miesten antamien kokemusten kautta. Isoisien, enojen ja muiden läheisten miesten mallilla on suuri merkitys. Menetyksestä huolimatta pojalla on mahdollisuus kehittyä tasapainoiseksi mieheksi. (Sinkkonen 2005, 149.) Najman (1997) tuo esille, että lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi riittää, kun hänellä on yksi turvallinen huolehtija, jonka kanssa hänellä on hyvä suhde (East, Jackson & O' Brien 2006, 288).

5.1 Isän menetyksen vaikutukset poikaan ja myöhempään isyyteen

Jensen ym. (1989) havaitsee, että isän menettäminen kuoleman kautta voi joskus olla jopa helpompi tapa menettää isä kuin avioero tai isän välinpitämättömyys. Lapsella, jonka isä on kuollut, voi olla positiivisempia mielikuvia isästä, kuin lapsella, jonka isä on hylännyt. (East ym. 2006, 285, 290.) Myös Erickson (2008 43–47) toteaa, että paradoksaalisesti isän kuolema voi olla helpoin tapa menettää isä. Kun isä on kuollut, hän ei yleensä ole lähtenyt lapsen elämästä vapaasta tahdostaan. Lapsi ei myöskään fantasioi niin paljoa siitä, että isä palaisi jonkinlaisen ihmeen kaupalla hänen elämäänsä, toisin kuin esimerkiksi erotilanteissa, jolloin lapsi usein toivoo kiihkeästi vanhempiansa yhteenpalaamista. Vaikka kuolema ei yleensä ole ollut isän syytä, lapsi tuntee silti itsensä isän hylkäämäksi. Lapsen jättäminen yksin surunsa kanssa on kaikkein tuhoisinta. On hyvin tärkeää, että lapsella on aikuisia häntä tukemassa.

Huttunen (2013) korostaa psykologisen isän menettämisen olevan pahimpia traumoja lapsuudessa, mutta painottaa myös, että siitä voi selvitä. Lapsi ei saa kokemusta miehen antamasta hoivasta ja kasvatuksesta. Turvallinen tutustuminen miesten maailmaan isän kanssa jää puuttumaan. Ericksonin mukaan (1996, 38) menetykset lapsuudessa ovat erityisen vahingollisia, sillä lapset ovat minäkeskeisiä ja syyttävät helposti itseään tapahtumista. Lapset kehittävät psyykkisiä puolustusmekanismeja suojatakseen itseään uusilta

hylkäämiskokemuksilta. Lapsuudessa muodostetut defenssit painuvat tiedostamattomaan ja aktivoituvat aikuisena.

Hazan ja Shaverin (1987) sekä Mainin (1996) mukaan kiintymyssuhdemalli kertoo siitä, mitä tunnemme, muistamme, ajattelemme, ja miten turvaudumme toisiimme vaikeassa tilanteessa ja miten toimimme läheisessä ihmissuhteessa. Monet siirtymisvaiheet aiheuttavat stressiä, esimerkiksi kotoa muuttaminen ja vanhemmuus, jolloin kiintymyssuhdemalli aktivoituu (Kanninen & Punamäki 2001, Mikulincer, Florian, Weller 1993). Aktivoituminen on tarpeellista, jotta selviydemme erilaisista tilanteista. Tällöin arvioimme uhkan vakavuuden ja omat voimavaramme, ja säännöstelemme tunteitamme. Lapsen kehitys voi häiriintyä, jos hän joutuu olemaan jatkuvasti varuillaan psyykkisesti. Häiriöitä voi tulla myös, jos kokemus on niin voimakas, että lapsen kehitys ja sosiaalinen vuorovaikutus häiriintyvät aiheuttaen psykososiaalisia sopeutumisvaikeuksia. Menetyksen osuessa haavoittuvaan kehitysvaiheeseen tai jos ympäristö ei huomioi lapsen vaikeaa kokemusta ja tue häntä, kehityksen häiriintyminen on mahdollista. (Punamäki 2003, 190–191.)

Vanhemman kuoltua lapsi saattaa joutua liian ajoissa ottamaan liikaa vastuuta ja omaksumaan aikuisen roolin (Dyregrov 1994, 35). Isän puuttumisella voi olla muitakin negatiivisia vaikutuksia lapselle, kuten sopeutumishäiriöitä, huonontunut koulumenestys, huono itsetunto ja riskikäyttäytyminen, esimerkiksi varhaiset seksuaaliset suhteet tai päihteiden käyttö (East ym. 2006, 292). Marks, Jun ja Song (2007, 1629) toteavat isän kuolemalla olevan pojille enemmän ongelmallisia vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin kuin tytöille. Pojilla oli lisääntynyt riski masennusoireisiin, huonoon itsetuntoon ja alentuneeseen psyykkiseen hyvinvointiin.

Isätön poika kehittyy sen mukaan, mitä isästä on konkreettisesti jäljellä ja millaisia mielikuvia hänestä on pojan mielessä (Sinkkonen 2005, 148). Puuttuva isä jättää jälkensä pojan mieleen, jonne painuu toisaalta kuva hyvästä isästä perustuen toiveisiin. Mielikuva voi olla ihannoiva, jopa epätodellinen ja sankarimainen. Toisaalta mielikuva voi olla paha ja vainoava, johtuen pettymyksistä ja isän puuttumisesta. Isättömyys voi vaikuttaa pojan kykyyn luoda

realistista mieskuvaa. On vaikeaa oppia, että jokaisella miehellä on puutteensa, joihin voi suhtautua sallivasti. Hänelle voi syntyä yliminä, joka ei hyväksy heikkouksia ja puutteita. Isän puutteesta ja kaipuusta johtuva voimakas ihanteellisten esikuvien ihailu saattaa aiheuttaa sen, että poika vaatii itseltäänkin paljon. (Myllärniemi 2010, 156- 159.)

Kuolleen vanhemman ihannointi tulee Dyregrovin (1994, 35) mukaan esille niin, että kuolleesta on lupa puhua vain hyvää. Jos lapsi ei saa ilmaista negatiivisia tunteitaan ja vihaansa isän jätettyä hänet, on vaarana, että hän suuntaa vihansa ympäristöönsä. Myllärniemi (2010, 160–163, 167) sanoo, että koska isä ei ole ollut hillitsemässä, asettamassa rajoja, mallina ja samastuskohteena, pojalla saattaa tulla puutteita omien aggressiivisten taipumusten hallitsemisessa. Tämä voi ilmetä esimerkiksi vaikeutena sopeutua yhteisön sääntöihin. Voi olla mahdollista, että pojalle tulee vaikeuksia tasavertaisen ja vastavuoroisen sukupuolisuhteen luomisessa, koska isä ei ole ollut auttamassa häntä irtautumaan äidistä. Isäsamastuksen puute voi aiheuttaa myös yliminän heikkoutta ja sisäisen moraalin puutetta. Isän puutteen vuoksi isätön isä voi tuntea, että hän ei voi vastata poikansa tarpeisiin, kun hänenkään tarpeisiin ei ole vastattu. Hän voi olla jopa kateellinen omalle pojalleen, joka hänen mielestään saa enemmän kuin hän itse on saanut. Tiedostamattaan isä voi vaikuttaa negatiivisesti poikansa kasvun edellytyksiin.

Lapsen kokemat vastoinkäymiset ja turvallisen kiintymyssuhteen muuttuminen turvattomaksi ovat yhteydessä toisiinsa. Menetyksiä kokenut lapsi joutuu järjestelemään turvallisuusstrategiansa uudelleen (Sinkkonen 2003a, 156, 157.) Kuitenkin Barber & Eccles (1992) mukaan äidin kanssa kasvamisella saattaa olla hyviä vaikutuksia murrosikäisen psyykkiselle kehitykselle. Nuori voi saada hyvän roolimallin, muodostaa hyviä selviytymiskeinoja, vahvistua henkisesti ja kehittää taloudellista riippumattomuutta. (East ym. 2006, 289.)

Lapsuusajan menetykset voivat vaikuttaa siihen, miten aikuisena pystyy huolehtimaan omista lapsistaan. Isäksi tullut mies voi kokea menetystä myös siitä, että omalta lapselta puuttuu isovanhempi (Marks ym. 2007, 1634.) Huttunen (2013) näkee isättömyydessä sekä negatiivisia että positiivisia merkityksiä lapsen

identiteetille. Negatiivisina puolina voidaan pitää perheen poikkeamista perhenormista. Perheessä on vajavaisuuden tuntua ja naisvaltaisuutta. Positiivisia mahdollisuuksia voi luoda vanhemman johdonmukaisuus ja kasvatusilmapiirin ristiriidattomuus. Äidillä on enemmän aikaa lapselle ja lapsen tarpeet saattavat tulla paremmin huomioituiksi. Perhe voi vaikuttaa siihen, millaiseen miesten maailmaan lapsi tutustuu ja kuka häntä ohjaa. Kodin arjesta saattaa puuttua lapsen kannalta negatiiviset mies-naissuhteet. Lapsella on mahdollisuus rakentaa toimiva tarina isästä, mikä auttaa häntä selviytymään ja pärjäämään elämässä.

5.2 Isän menetyksen aiheuttama trauma ja suru sekä pojan tuen tarve

Poijulan (2007, 108) mukaan vaikein menetys, minkä lapsi voi kohdata, on vanhemman kuolema. Oma perhe joutuu epätasapainoon kuoleman ja menetyksen vuoksi. Perheenjäsenille voi tulla uusia rooleja. Kokko (2010, 43) korostaa tutkimuksessaan, että surua ei voi mitata ja jokaisella perheenjäsenellä on oma ainutlaatuinen surunsa perheen yhteisen surun lisäksi. Poijulan (2007, 108) mukaan lapsi saattaa pelätä menettävänsä jäljellä olevan vanhempansa. Lapsi saattaa toisaalta myös peittää oman surunsa ja pyrkii suojelemaan vanhempansa. Tapaan, miten lapsi käsittelee vanhemman kuoleman, vaikuttavat lapsen ikä ja kyky ymmärtää kuolema. Miten kuolema on tapahtunut, miten lapselle on siitä puhuttu ja miten hänen kysymyksiin vastataan, sekä miten vanhempi itse selviytyy surustaan vaikuttavat hänen toipumiseensa.

Fivush (1998) toteaa, että mitä nuorempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen apua trauman käsittelyyn. Lapsen olisi saatava jäsentynyt käsitys tapahtumista, niiden yhteyksistä ja omasta asemastaan, jotta hän voisi saada psyykkisen työskentelynsä päätökseen. Suurin osa ihmisistä, jotka altistuvat traumalle, toipuvat normaalisti (Poijula 2007, 41). Selvittämättömät traumat voivat aiheuttaa psyykkisiä ongelmia. Aikuisella käsittelemättä jäänyt trauma tulee esille siten, että traumasta puhuttaessa kerronta on hajanaista ja jäsentymätöntä. Surematta jäänyt menetys saattaa tulla esiin niin, että kuolleesta ihmisestä puhutaan niin kuin hän vielä eläisi (Sinkkonen 2003a, 158.)

Traumojen, kiintymyssuhteiden muutosten ja häiriöiden syntyyn voivat vaikuttaa monet tekijät. Eisen ja Goodman (1998) mukaan trauma syntyy kun henkilö tai joku hänen läheisistään on vaarassa kuolla tai vahingoittua niin, ettei tilanteesta voi paeta tai vaikuttaa mitenkään tapahtumiin. Ylikuormittuminen voi lamaannuttaa ja siitä voi seurata avuttomuuden ja voimattomuuden tunteita. Punamäki (2003, 184) toteaa, että lapsen elämään ja normaaliin kehitykseen kuuluu pettymyksiä, vaikeuksia, uhkia ja haasteita. Jos tilanteen vaatimukset ylittävät lapsen voimavarat, kokemuksista tulee stressaavia. Traumassa lapsen sietokyky ylittyy ja vaatii paljon sekä häneltä itseltään että ympäristöltä, jotta tasapaino saavutettaisiin. Poijula (2007, 26) toteaa lapsen ylikuormittuneisuuden ja stressin ilmenevän erilailla eri kehitysvaiheessa. Esikouluikäisellä oireina voivat olla esimerkiksi pelot, ruumiilliset vaivat, taantumisen ja painajaiset. Alakouluikäinen saattaa osata ilmaisemaan tunteitaan, mutta voi kääntää tunteensa myös sisäänpäin. Oireina saattaa esiintyä muun muassa vetäytymistä, surullisuutta, yliaktiivisuutta, vihamielisyyttä. Ruumiillisia oireita voi esiintyä, kuten päänsärkyä, vatsakipuja, väsymystä ja levottomuutta.

Lenore Terr (1991) esittää, että traumoja on kahdenlaisia, I-tyyppin ja II-tyyppin trauma. I-tyyppin trauma syntyy yhdestä erillisestä tapahtumasta, joka shokeeraa, ja josta jää mieleen hyvin elävä ja vahva muisto. Trauma voi olla yhtäkkinen ja odottamaton. II-tyyppissä traumaattiset kokemukset ovat pitkäkestoisia ja voivat kuulua päivittäiseen elämään. (Sinkkonen 2003a, 157.) Myös Poijula (2007, 41) kuvaa traumaa voimakkaaksi ja uhkaavaksi tapahtumaksi, jolloin turvallisuuden tunne häviää, tunne elämän hallinnasta ja jatkumisesta katoaa. Niemen tutkimuksessa (2004, 49) nousee esille vanhempansa menettäneen nuoren vaikeus jakaa suruaan, jos ei ole kelle uskoutua. Nuorten ja heidän vanhempiansa haastatteluissa kaivattiin vastauksia siihen, kenen kuuluisi tunnistaa läheisensä menettäneiden lasten ja nuorten suru uusperheissä ja koulumaailmassa. Väisänen (1999) korostaa, että vanhemman kuoleman jälkeen on tärkeää kartoittaa nuoren elämän tilanne ja tuen tarve. Niemi (2004, 50) painottaa surevan nuoren itsetunnon tukemista auttamalla muodostamaan myönteisiä mielikuvia tulevaisuudesta. Näin pyritään välttämään nuorta kehittämästä itselleen erilaisuuden kokemusta.

Kiintymyssuhteen prosessoiminen limittyy moniin tapahtumiin ja ongelmiin nuoruusiässä. Lapsen taidot jäsentää tunteitaan ja muistojaan auttavat häntä nuoruuden kehitysvaiheessa. (Sinkkonen 2003a, 165.) Punamäen (2003, 189) mukaan turvallisesti kiinnittynyt lapsi havainnoi uhkaa realistisesti ja pysyy jäsentämään omat sisäiset työskentelymallinsa ja ympäristöstä tulevat viestit. Myös Poijula (2007, 82) tuo esille turvallisesti kiinnittyneen lapsen luottavaisen käsityksen itsestä, toisista ja maailmasta. Lapsen selviytymisen kannalta on olennaista, kokeeko hän tarpeelliseksi ilmaista tunteitaan. Stiffman, Jung ja Feldman (1986) tuovat esille, että lapsen selviytymistä vaikeista kokemuksistaan ja säästymistä mahdollisilta käytöshäiriöiltä tukevat myös koulussa menestyminen ja hyvä toimintakyky kodin ulkopuolella. Grizenko ja Pawliuk (1994) esittävät, että kyky ilmaista tunteitaan sekä hyvä, luottavainen suhde isovanhempiin voivat olla suojaavia tekijöitä vaikka omalla vanhemmalla ei olisi voimavaroja huolehtia lapsestaan (Sinkkonen 2003a, 164.) Belsky, Cambell, Cohn ja Moore (1996), Davila, Burge ja Hammen (1997), Easterbrooks ja Goldberg (1990) sekä Van Ijzendoorn (1997) näkevät, että trauman ja stressin jälkeen on muitakin suojaavia tekijöitä. Positiiviset muutokset, sosioekonomisen tilanteen korjaantuminen ja hyvät korvaavat ihmissuhteet auttavat turvallisen kiintymyssuhteen kehityksessä. (Punamäki 2003,176.)

Pojula (2007, 117–118) korostaa, että trauman ja surun kokeminen eroavat toisistaan. Traumatisoitunut ei ole surullinen, vaan ahdistunut pelottavasta tapahtumista ja muistikuvista. Traumatisoitunut välttelee asioita, jotka muistuttavat tapahtumasta, siitä on myös vaikea puhua. Sureva kokee kaipausta, muistoilla ja mielikuvilla menetetyistä on suuri merkitys. Viha kohdistuu erilailla; sureva on vihainen omasta menetyksestään, traumatisoitunut kokee ehkä vihaa, jota hän ei osaa kohdentaa. Myös Dyregrov (1994, 31) painottaa trauman ja surureaktioiden erojen ymmärtämistä. Menetyksen lisäksi oleellista on, miten kuolema on tapahtunut ja miten lapsi on saanut tiedon siitä.

6 MIEHEN TUKEMINEN ISÄNÄ

Miehet voivat saada tukea isyyteensä monin eri tavoin. Perheen ja läheisten antama tuki on tärkein tuen muoto. Neuvola tarjoaa tukea lapsiperheille ja isää pyritään ottamaan aiempaa enemmän huomioon. Isyyteen ovat kiinnittäneet huomiota myös miestyötä tekevät järjestöt ja yhdistykset. Isyyden tukeminen on tärkeää aloittaa ajoissa ennen lapsen syntymää (Viljamaa 2003, 114.) Sosiaalinen tuki edistää isän onnistumista vanhemmuudessaan. Tuen saaminen edellyttää kykyä vastaanottaa tukea. Sosiaalisen tukeen kuuluvat niin viralliset tahot, kuten neuvola, kuin epäviralliset tukiverkot, kuten perhe ja ystävät. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 18.) Miehet toivovat yhteiskunnalta enemmän taloudellista tukea ja joustavampia isyyssvapaita (Paajanen 2006, 64).

Oman lapsen myötä isät kiinnostuvat lapsuuden muistoistaan, sekä omista kokemuksistaan muiden lapsista ja toisista lapsiperheistä. Miehet muistelevat lapsuuttaan ja omaa isäänsä. Isien on tärkeää saada onnistumisen kokemuksia esikoisen kanssa. Tämä kokemus vahvistaa isän itsetuntoa omasta osaamisesta ja pärjäämisestä etenkin, jos isä on kokenut vaikeuksia. Silloin kun isäksi työskentelyssä oli ollut vaikeuksia, korostui tarve perheen ulkopuoliseen tukeen. (Kaila-Behm 1997, 61–65, 91.) Myös Mesiäislehto-Soukka (2005, 132) huomasi, että miesten vaikeat lapsuuskokemukset aktivoituivat heidän saadessaan perheenisäystä. Jos kokemukset olivat negatiivisia, samastuminen isään jäi etäiseksi sekä oma miehinen identiteetti ja isänä toimiminen koettiin vaikeammaksi.

6.1 Läheisten antama tuki isyyteen

Kaila-Behmin (1997, 91) tutkimuksen isät kuvasivat saaneensa tukea puolisolta, isovanhemmilta, läheisiltä lapsiperheiltä, äitiyshuollon työntekijöiltä ja yhteiskunnalta. Paajanen (2006, 62, 67) kyselyyn vastanneet isät kokivat saavansa puolisoltaan pääosin riittävästi tukea isyydelleen. Myös Mesiäislehto-Soukan (2005, 136) tutkimuksen tulos oli yhtenevä Paajanen saamien tulosten kanssa. Miehet saivat puolisoltaan huomiota, hoivaa, kehuja ja kiitosta. Toimiva parisuhde antoi mahdollisuuksia toimia isänä paremmin. Kaila-Behm (1997, 92–

93) toi esille, että puolisosuhteessa voi tulla erimielisyyksiä silloin, kun isän itsensä valitsema isänäolon tapa oli erilainen, kuin mitä puoliso toivoi. Puoliso saattoi rajata liikaa isän osallistumista ja neuvoa, vaikka isä itse koki toimivansa oikealla tavalla. Paajasen (2006, 64) mukaan tärkeänä tuen lähteenä olivat myös toiset samassa elämäntilanteessa olevat miehet, joilla on pieniä lapsia.

Miehiltä, joilta puuttuu oma isä, puuttuu myös oman isän antama tuki. Miehillä, joilla ei ole ollut omaa, osallistuvaa isää, ja etenkin niillä, joilla on ollut puutetta muista isänmalleistakin kasvaessaan, on enemmän epävarmuutta siitä, millaista on olla hyvä isä. He voivat jopa uskoa, että isät vaikuttavat vain hyvin vähän lastensa hyvinvointiin eivätkä ymmärrä isän merkitystä lapselle, ja tämä voi vaikuttaa omaan isyyteen. (Guzzo 2011, 270.)

6.2 Neuvolasta saatu tuki isyyteen

Viljamaan (2003, 107–108) tutkimuksen mukaan vanhemmat olivat tyytyväisiä neuvolan palveluihin, etenkin terveydenhoitajan toimintaan. Palvelujen yksilöllisyys ja neuvolan luottamuksellinen ilmapiiri korostuivat. Neuvolan antaman henkilökohtaisen tuen koettiin kuitenkin jäävän keskinkertaiseksi. Tulos voi johtua siitä, että neuvolan antamaa tukea verrataan muualta saatuun, esimerkiksi läheisten antamaan tukeen. Perhekeskeisen vertaistuen toteutumiseen toivottiin parannusta. Kaila-Behmin (1997, 91–93.) tutkimuksen isät kokivat äitiyshuollosta saadun tuen olleen hyvää silloin, kun se oli isän tarpeista lähtevää. Silloin kun tuki ei ollut isän tarpeista lähtevää, koki isä helposti jäävänsä syrjään äitiyshuollon palveluista. Terveydenhoitajalla saattoi olla erilainen käsitys isänä toimimisesta kuin isällä itsellään. Isä saattoi olla joko aktiivisempi tai passiivisempi, kuin mitä äitiyshuollossa odotettiin. Erityyppiset isät tarvitsivat erilaista tukea. Esimerkiksi isät, jotka olivat taipuvaisia seuraamaan sivusta, tarvitsivat terveydenhoitajien luomia mahdollisuuksia, kannustusta ja erilaisia vaihtoehtoja osallistumiselle.

Paajasen (2006, 65–67) tutkimuksessa tuli esille, että isät toivoivat enemmän heille suunnattua opetusmateriaalia ja muutenkin entistä parempaa huomioimista neuvolassa. Puputti-Ransin (2009, 41) tutkimuksessa isien tuen- ja tiedontarpeiksi

nousivat isyyden ja perheen muodostuminen ja vanhemmuuteen liittyvä vastuu. Isyyden muodostumiseen kuuluivat isyyteen kasvu ja isyyden kehittyminen. Isät tarvitsevat isyyteen kasvuunsa konkreettisia asioita, jotka todentavat vauvan olemassaoloa ja tulevaa isyyttä, esimerkiksi ultraäänitutkimuksia, hankintoja ja isyyspaketteja. Myös Kaila-Behm (1997, 79–80) totesi isien haluavan konkreettisia asioita isyyteen kasvamisen tueksi.

Puputti-Ransin (2009, 41) tutkimuksessa isillä oli tarve puhua isyyden ahdistavista kokemuksista. Perhevalmennus ei sisältänyt tätä teemaa, ja tarvetta olisikin antaa miehille mahdollisuus käydä läpi isyyden aiheuttamia negatiivisia tunteita. Parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen kaivattiin keskusteluissa tukea ja tietoa ja näitä aiheita perhevalmennuksessa käsiteltiin. Kaila-Behmin (1997) tutkimuksessa isät puolestaan eivät odottaneet perhevalmennuksessa tietoa puolisosuhteesta tai sukupuolielämästä. Isät halusivat silti keskustella toisten isien kanssa parisuhteesta ja vanhemmuudesta. Isät eivät kaivanneet tukea vanhemmuuteen kasvuun (Puputti-Ransi 2009, 43–44.) Tämä poikkeaa Viljamaan (2003, 110) tutkimuksen tuloksesta, jossa isien saama tuki vanhemmuuteen koettiin riittämättömäksi ja he kaipasivat lisää tukea.

Kastun (2002, 54–55, 63–64) tutkimuksessa selvitettiin, millaista sosiaalista tukea terveydenhoitajat kokivat antavansa esikoistaan odottavalle ja esikoisen saaneelle isälle. Terveystenhoitajat tunnistivat odotusaikana miesten emotionaaliset muutokset ja näkivät tärkeäksi tukea miesten isäksi kasvua keskustelemalla heidän omista tunteistaan ja mielialoistaan. Emotionaalinen tuki käsitti tutkimuksessa kuuntelun ja keskustelun miesten isänä olemisesta ja arjen muuttumisesta lapsen synnyttyä. Terveystenhoitajat halusivat auttaa miehiä pohtimaan omia valmiuksiaan isänä. Tietoa miehet saivat raskauden ja lapsivuodeajan hoidosta ja seurannasta, sosiaalisista etuuksista ja päihteistä. Miesten isäksi kasvua tuettiin mahdollistamalla heidän osallistuminen vastaanotoille ja kotikäynnille. Isät saivat osallistua konkreettisesti odotusajan seurantaan ja lapsen hoidon opetukseen. Isien itsetuntoa vahvistettiin hoitotaitoja tukemalla ja rohkaisemalla toimimaan isän roolissa.

Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt yhteistyötä neuvoloiden kanssa tekemällä neuvoloissa jaettavan tietopaketin isyydestä. Tietopaketti on tehty sekä isien, että isien kanssa työskentelevien perhetyön ammattilaisten toiveista. Isäkorteissa kerrotaan isäksi tulemisesta ja isänä olemisen eri puolista. Korteissa on tietoa perheen turvallisuudesta, puhumisen ja kuuntelemisen tärkeydestä sekä stressin määrän huomioimisesta isänä ollessa (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2012a.)

6.3 Vertaistuki ja isäryhmät

Faganin ja Svenssonin (2002) mukaan miesten isyyttä tukevat erilaiset keskustelutilaisuudet ja koulutukset. Isien on mahdollista vahvistaa itsetuntoaan isänä, saada tukea isyyteensä ja uudenlaisia ajatuksia lastenkasvatukseen. Palm ja Fagan (2002) tuovat esille, että isille ja lapsille tarkoitettut erilaiset toiminnot voivat kehittää isyyttä tukemalla miesten keskinäistä vuorovaikutusta sekä lisäämällä heidän taitojaan olla vuorovaikutuksessa lastensa kanssa. Ryhmät voivat opettaa miehiä nauttimaan aiempaa enemmän isyydestään (Mykkänen 2010,132.)

Neuvoloissa omien ryhmien järjestäminen isille on ollut vähäistä. STM:n kyselyyn vastanneista neuvoloista yli 80 prosentissa isien omaa ryhmää ennen synnytystä ei järjestetty. Osan isäryhmien vetäjänä oli mies tai isä, muina ryhmänvetäjinä saattoi olla esimerkiksi perhetyöntekijä, sosiaalityöntekijä, seurakunnan miespuolinen diakoni tai pappi, psykologi tai jonkin hankkeen tai yhdistyksen edustaja. Osa neuvoloista käytti ulkopuolisia isäkouluttajia esimerkiksi seurakunnan tai perheasiain neuvottelukeskuksen edustajia. Kouluttajina saattoi toimia myös tuoreita isiä tai pariskuntia (STM 2008, 27–28.) Huttusen (2001, 212–213) mukaan myös naispuolinen asiantuntija voi onnistua hyvin isäryhmän vetäjänä, joissakin tilanteissa jopa miestä paremmin. Sinkkonen (1998, 69) puolestaan tuo esille miesten pitävän turhauttavina naisten johtamia, naisten ehdoilla käytäviä keskusteluja. Hän pohtii, miten saada suomalainen mies puhumaan ja osallistumaan isäryhmiin. Hänen mukaansa olisi hyvä, jos ohjelmassa olisi ainakin jotakin toiminnallista tai käytäntöön liittyvää. Mies tarvitsee toisten miesten ystäväyyttä, mutta saattaa samalla kokea liiallisen

läheisyyden uhkaavana. Siksi on helpompaa, jos kohtaamiseen liittyy jokin toiminta.

Jalkanen (2007, 38, 55–56) tutki Mannerheimin lastensuojeluliiton Keski-Suomen Perhetalo-hankkeen Isä-Pappa-Dad-ryhmän toimintaa. Isät kokoontuivat kerran viikossa lastensa kanssa iskäniltoihin perhetalolle. Haastatellut isät eivät varsinaisesti kokeneet tarvitsevansa erityistä tukea, mutta vertaistuki tuli esille kaikissa haastatteluissa. Isille oli tärkeää päästä keskustelemaan eri asioista toisten isien kanssa. Isät kokivat, että vapaasti keskustellessa oli helpompi puhua ongelmistaan, kuin esimerkiksi neuvolassa, jossa usein tuli vastattua kaiken olevan ihan hyvin. Vertaistuki oli yksi tärkeimmistä syistä toimintaan osallistumiselle. Sama elämäntilanne ja samanhenkisyys toistuivat haastatteluissa.

Ensi- ja turvakoti ry:n Miestyön kehittämiskeskus koordinoi valtakunnallisesti erilaisten yhdistysten tekemää miestyötä. Miestyötä tehdään ensikodeissa, ensikotien avopalveluissa, turvakodeissa ja niiden avopalveluissa sekä eri yhdistyksissä, joissa autetaan vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä. Jussi-työ ja Lyömätön linja tekevät työtä lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Alvari-perhetyö auttaa vaikeuksissa olevia perheitä, erityisesti lastensuojeluperheitä. Tapaamispaikka-toiminta mahdollistaa lapsen ja hänestä erillään asuvan vanhemman turvallisen tapaamisen. Tenavatupa puolestaan on yksivanhempaisille perheille tarkoitettua tilapäistä lastenhoitopalvelua (Ensi- ja turvakotien liitto 2012b.)

Miessakit ry on yhdistys, joka tukee miesten hyvinvointia. Se tarjoaa muun muassa vertaisryhmiä, joissa miehet voivat pohtia isyyttään ja tukea toisiaan isyyteen liittyvissä asioissa. Toiminnalla pyritään vahvistamaan isien osallisuutta vanhemmuuteen ja lisäämään koko perheen hyvinvointia. Isyyden tueksi-hanke pyrkii tekemään isyyttä kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi. Hanke-toiminnoilla tuetaan isiä vertaistoiminnan avulla, tuotetaan tietoa sekä täydennyskoulutetaan isien kanssa työtä tekeviä (Miessakit ry 2013.)

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää isänsä menettäneiden miesten kokemuksia isyydestä. Isän menettämällä tarkoitamme tässä yhteydessä isän kuolemaa. Tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea.

Tutkimuksen tavoitteena on, että tietoa miesten kokemuksista voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa, Ensi- ja turvakotien liiton Miestyön kehittämiskeskuksessa sekä muissa miestyötä tekevissä yhdistyksissä.

Tutkimustehtävät:

Miten miehet kokevat isän menetyksen lapsuudessa vaikuttavan heidän omaan isyyteensä?

Millaista tukea miehet olisivat kaivanneet omalta isältään tultuaan itse isäksi?

Millaista tukea miehet kokevat tarvitsevansa isyytensä oman isän puuttuessa?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimusmetodin ja aineistonkeruumenetelmän valinta sekä aineiston hankinta

Tutkimme isien kokemuksia isyydestään, kun he ovat menettäneet oman isänsä. Tutkimusmetodiksi valikoitui tällöin laadullinen tutkimus. Hakalan (2007, 19) mukaan laadullisessa tutkimuksessa nostetaan esille tutkimushenkilöiden omia tulkintoja. Aineistoinkeruumenetelmäksi soveltui hyvin puolistrukturoitu teemahaastattelu, sillä aihealue on vähän tutkittu. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 16, 41) mukaan teemahaastattelun avulla on mahdollista päästä lähelle tutkimushenkilöiden kokemuksia, ajatuksia ja tunteita ja sen vuoksi valitsimme teemahaastattelun. Eskola ja Vastamäki (2007, 32) tuovat esille, että haastattelututkimuksen kannalta on hyvä, jos tutkittava voi kertoa asioista mahdollisimman vapaasti. Annoimme isille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan omin sanoin. Tutkimusaihe oli arka ja tuotti monitahoisia vastauksia. Teemahaastattelu mahdollisti selventävien kysymysten esittämisen.

Kohderyhmäksi valikoituivat miehet, jotka ovat menettäneet lapsuudessa oman isänsä ja tulleet ensimmäistä kertaa itse isäksi 0–3 vuotta sitten. Aluksi tarkoituksena oli, että oman isän menetys ajoittuu kouluikään, jotta haastateltavalla on muistikuvia isänsä menetyksestä. Tarkoitus oli myös, että ensimmäistä kertaa isäksi tulemisesta on lyhyt aika, enintään kolme vuotta, jotta isäksi tulon kokemukset ovat tuoreessa muistissa. Tutkimusten mukaan omat lapsuuden kokemukset ja isäsuhde aktivoituvat miehen tullessa itse isäksi. Tämä prosessi alkaa miehen mielessä jo puolison odotusaikana ja jatkuu lapsen synnyttyä (Kilpiä 2006; Kaila-Behm 1998; Mesiäislehto-Soukka 2005; Sinkkonen 2003b; Viljamaa 2003.) Tällöin voidaan olettaa aktivoituvan myös oman isän menetykseen liittyvät tunteet ja kokemukset.

Haimme haastateltavia tutkimuksen toimeksiantajalta Ensi- ja turvakotien liiton Miestyön kehittämiskeskukselta. Saimme tutkimusluvan heiltä toukokuussa 2013. Laajensimme haastateltavien hakua Lahden kaupungille ja Miessakit ry:lle, koska haastateltavien saamisessa oli vaikeuksia. Tutkimusluvat Lahden kaupungilta ja

Miessakit ry:ltä saimme elokuussa 2013. Poistimme samalla kaikki kohderyhmään liittyvät aikarajaukset. Tutkimukseen voitiin ottaa mukaan isät, jotka ovat menettäneet oman isänsä, edelleen kuitenkin kuoleman kautta. Isäksi tulon ajankohdalla ei ollut merkitystä. Laadimme Lahden kaupungin neuvoloiden ilmoitustauluille ja terveydenhoitajille jaettavaksi kirjeen, jossa haimme tutkimukseen sopivia miehiä (liitteet 6, 7). Saimme kriteerejä muuttamalla ja hakua laajentamalla kaksi haastateltavaa, toisen Lahden kaupungin neuvolasta ja toisen Miessakit ry:stä. Tutkimushaastattelut tehtiin elokuussa 2013.

Laatiessamme teemahaastattelukysymyksiä muodostimme tietoperustan pohjalta kolme teema-aluetta: isänä oleminen, oman isän menetys, ja isän menetyksen vaikutus omaan isyyteen ja tuen tarpeeseen. Oli tärkeää ensin pohtia isänä olemisen kokemusta, vasta sen jälkeen isän menetystä ja viimeiseksi isän menetyksen mahdollisia vaikutuksia omaan isyyteen. Isänä olemisen teema-alue pohjusti hyvin arempiin aihealueisiin siirtymistä. Teema-alueet noudattivat tietoperustan rakennetta edeten yleisestä isänä olemisesta isän menetykseen ja sen vaikutuksiin isyydessä. Teemahaastattelun runko on kokonaisuudessaan liitteessä 1 ja haastattelukysymykset ovat liitteessä 2. Ensimmäiset kysymykset toimivat tärkeinä alustuksina varsinaisiin teemahaastattelukysymyksiin etenemisessä.

8.2 Aineiston analyysi

Haastattelut olivat kestoltaan noin tunnin mittaisia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroituna tekstinä haastattelumateriaalia kertyi 29 sivua rivivälillä 1,15. Käsittelimme aineiston induktiivisen sisällönanalyysin avulla.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi käsittää kolme vaihetta: aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Redusoinnissa informaatio pelkistetään niin, että aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta pois kaikki epäolennainen. Se voi olla tiedon tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Tutkimustehtävä ohjaa aineiston pelkistämistä ja koodaamista. Koodaamalla erotellaan olennaiset ilmaukset tutkimustehtävän kannalta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–110.) Luimme ensin litteroidun aineiston useaan kertaan. Kävimme ensin läpi aineiston alkuperäisilmaisut, koodasimme ne

eli alleviivasimme ne eri värein tutkimustehtävien mukaan ja muodostimme niistä pelkistettyjä ilmaisuja. Etsimme aineistosta olennaisen tiedon ja tiivistimme sen pelkistetyiksi lauseiksi. Analyysiyksiköksi valitsimme ajatuskokonaisuuden. Tuomen ja Sarajärven (2009, 108–110) mukaan analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus, joka sisältää useita lauseita.

Aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä. Samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään sekä yhdistetään kategorioiksi. Kategorian sisältö nimetään kuvaavalla käsitteellä. Aineisto tiivistyy, koska yksittäisistä tekijöistä muodostetaan yleisempiä käsitteitä. Käsitteitä ryhmitellään niin, että saadaan muodostettua alakategoriat, yläkategoriat ja näiden jälkeen vielä yhdistävät kategoriat (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.)

Ilmausujen pelkistämisen jälkeen muodostimme alakategoriat etsimällä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia vastauksista. Ryhmittelimme samankaltaiset ilmaisut keskenään ja saimme näin muodostettua 27 alakategoriaa, joille annoimme mahdollisimman hyvin sisältöä kuvaavat nimet. Etenimme samankaltaisuuksien etsimisessä ja ryhmittelyssä, muodostimme 13 yläkategoriaa. Jatkoimme aineiston klusterointia ja saimme tiivistettyä aineiston viiteen (5) yhdistävään kategoriaan. Nämä kokosivat hyvin haastatteluaineiston keskeisimmät asiat. Taulukko sisällönanalyysistä on liitteessä 10.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimukseen osallistui kaksi isää. Tarkoituksena oli haastatella 3-5 isää, mutta haastateltavia ei saatu enempää. Haastateltavat olivat hyvin eri-ikäisiä, toinen oli jo isoisä. Heidän esikoisensa olivat iältään 1-50-vuotiaita. Molemmat olivat naimisissa tullessaan isäksi. Toinen oli menettänyt isänsä jo ennen syntymäänsä sairauden vuoksi ja toinen alakouluikäisenä tapaturmaisesti. Tutkimushenkilöt kertoivat hyvin kokemuksistaan ja vastasivat monipuolisesti haastattelukysymyksiin. Saimme haastateltavien määrään nähden paljon tutkimuksen kannalta tärkeää tietoa. Vaikka toinen tutkimushenkilö oli suhteellisen tuore isä ja toisen isäksi tulemisesta oli kulunut pidempi aika, löytyi heidän vastauksistaan paljon yhteneväisyyksiä.

9.1 Isänä oleminen

Isänä olemisen teema-alueen yhdistäväksi kategoriaksi muodostui läsnä olevana isänä toimiminen omien voimavarojen mukaan. Yläkategorioita muodostui kolme: lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista huolehtiminen, isän suuri merkitys lapsen hyvinvoinnille sekä omien voimavarojen kokeminen riittävän hyvinä.

9.1.1 Lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista huolehtiminen

Ensimmäinen yläkategoria lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista huolehtiminen käsitti neljä alakategoriaa. Ensimmäinen alakategoria oli ajan antamisen lapselle mahdollisuuksien mukaan. Miehet toivat esille työaikojen ja työtilanteen vaikuttaneen lapsen kanssa olemiseen käytettävään aikaan. Miehillä korostui halu antaa aikaa lapselle ja siihen pyrittiin työpäivän jälkeen. Vapaa-aika suuntautui pääasiassa perheelle. Toinen alakategoria oli hoitovastuun jakaminen puolison kanssa. Esille tuli halu mahdollistaa puolison harrastaminen olemalla lapsen kanssa välillä kahdenkesken. Hoitovastuuta jaettiin myös auttamalla yösyötöissä ja vuorottelemalla aamuhäämisisä lapsen kanssa.

Kolmas alakategoria oli lapsen perustarpeista huolehtiminen. Lapsen hoitamiseen osallistuttiin omien taitojen mukaan. Miehet huolehtivat lapsen syöttämisestä, ulkoiluttamisesta ja leikittämisestä, muun muassa jahtaamisleikit ja luonnossa liikkuminen tulivat esille.

”Osallistuinkin ulkoiluttamiseen ja tietysti muuten tuota tähän vauvan hoitoon. Hoitoon tuota tarpeeni ja tuota kokemukseni taikka tuota taitojeni mukaan. Mutta hyvin paljon olin juuri hänen kanssaan ja olin tuota kaikki mahdollinen vapaa-aikani koitin antaa hänelle.”

Neljäs alakategoria oli hyvä vuorovaikutus lapsen kanssa. Miehet kuvasivat hyvää yhteyttä ja toimivaa kommunikaatiota lapsen kanssa. Vuorovaikutus oli luontevaa ja oli kiva olla yhdessä. He eivät kokeneet vuorovaikutuksessa ongelmia, vaan se oli hyvin sujuvaa.

”Se on sellast niinku luontaista--, niinku se mitä ajatteli silloin alkuun niinku silt kannalt, et kun ei omaa isää ollu koskaan, et miten sitä sit ollaan, mut se on tullu hyvin niinku itestään.”

9.1.2 Isyyden suuri merkitys miehelle

Toinen yläkategoria isyyden suuri merkitys miehelle käsitti kaksi alakategoriaa. Ensimmäinen alakategoria oli isyyden kokemus. Miehet kokivat isyyden suurena ja tärkeänä asiana. Toinen miehistä kuvasi lapsen olevan tärkeämpi kuin mitä oli osannut kuvitellaan. Esille tuli myös isyyden merkitys turvallisuuden antamisena perheelle, etenkin lapsille.

”Nii, no kyl se merkitsee sillee niinku tosi paljon, monta kertaa on tullu vaimollekki sanottuu sitä just että tuntuu ihan uskomattomalta et miten tärkeä se lapsi voi olla, tai vähän niinku jopa pelottaa sillee, et kun se on niin sellai tärkeä, et ei sitä ois koskaan osannu kuvitellaakaan.”

”Isyys merkitti nimenomaan sitä, että antaa turvallisuutta perheelle nimenomaan lapsille -- että he tuntis että heillä on isä johonka voi turvautua.”

Toinen alakategoria oli halu olla hyvä isä. Miehet halusivat olla turvallisia ja luotettavia isiä, jotka antavat sopivasti rakkautta ja rajoja. Heillä oli halu auttaa ja opettaa lasta sekä olla lapselleen läsnä niin, että lapsi tuntee hänellä olevan isä. Isien vastauksissa tuli esille halu olla auktoriteetti lapselleen. Lasta kiellettiin sanallisesti ja säännöistä pidettiin kiinni.

9.1.3 Omien voimavarojen kokeminen riittävän hyvinä

Kolmas yläkategoria, omien voimavarojen kokeminen riittävän hyvinä, käsitti kaksi alakategoriaa. Ensimmäinen alakategoria oli oma jaksaminen. Miehet kokivat jaksamisensa olevan hyvää. Kuitenkin toinen haastateltava toi esille, että huonoilla työajoilla oli ollut vaikutusta arjessa jaksamiseen, vaikka vapaapäivinä jaksaminen oli tällöinkin ollut hyvää. Työaikojen muututtua säännöllisemmiksi hän jaksoi perheen kanssa paremmin. Toinen yläkategoria oli omat taidot isyydessä. Miehet olivat kokeneet ajoittaista riittämättömyyden tunnetta, toinen vauvan itkun sietämisessä ja toinen omien taitojen suhteen. Molemmat kokivat selviytyneensä hyvin arjesta lapsen kanssa ja oman osaamisensa hyvänä. Isyyden taidot tulivat heiltä luontevasti ja tarvittavat arkipäivän asiat hoituivat.

”oli vähän sellai inhottava olo siitä, et ei jaksa tai pysty niin kauaa kuuntelee sit itkua. Muuten on kyl siis niinku kaikki on ollu ihan niinku kokee sen et suoriutuu kaikista niist hommista mistä tarvii.”

”mä olin varautunut siihen, että mä jaksan. Mutta niitten taitojen suhteen ni en kokenut semmosta, että mulla olis ollut riittävästi taitoja siihen.”

9.2 Oman isän menetys

Oman isän menetyksen teema-alueen yhdistäväksi kategoriaksi muodostui isän menetyksen kokeminen lapsuudessa ja nuoruudessa. Yläkategorioita muodostui kaksi: tuen puute isän menetyksessä ja isänmallin muodostamisessa sekä isän läsnäolon puuttuminen.

9.2.1 Tuen puute isän menetyksessä ja isänmallin muodostamisessa

Ensimmäinen yläkategoria, tuen puute isän menetyksessä ja isänmallin muodostamisessa, käsitti kaksi alakategoriaa. Ensimmäinen alakategoria oli isän menetyksen läpikäyminen. Isän menetyksestä oli lapsuudessa puhuttu pääasiassa äidin kanssa ja myöhemmin sisarusten kanssa. Kuva isästä oli jäänyt epäselväksi vähäisen menetyksen läpikäymisen vuoksi. Haastatteluissa tuli ilmi, että asiasta oli puhuttu vähän, mutta toisaalta miehet eivät tuoneet esille kaivanneensa enempää keskustelua isän menetyksestä lapsuudessa. Toinen haastateltavista alkoi haastattelun aikana pohtia, että asiaan voisi nyt palata äidin kanssa.

Toinen alakategoria oli kokemus tuen puuttumisesta. Toinen haastateltavista toi esille saaneensa huolenpitoa äidiltä, muttei varsinaista tukea isän puuttumiseen. Hän toi esille, että vanhempien veljien ansiosta miehen malli ei kuitenkaan täysin puuttunut perheestä. Kumpikaan haastateltavista ei ollut saanut lapsuudessa tukea isän puuttumiseen, toinen ei kertomansa mukaan olisi tukea tarvinnutkaan.

”Kyllä (puhuttiin), mutta ei mielestäni oikein kovasti tullu kuitenkaan semmosta varsinaista kuvaa että tuota kerrottiin mutta en oikein saanut siitä semmosta käsitystä siitä sitten.”

”No en mä nyt oikein osaa sanoa, et oisin mitään tukea sinänsä saanu, tai oikeestaan niinku tarvinnutkaan.”

9.2.2 Isän läsnäolon puuttuminen

Toinen yläkategoria, isän läsnäolon puuttuminen, käsitti kaksi alakategoriaa. Ensimmäinen alakategoria oli isän puuttumisen vaikutukset lapsuudessa. Toinen haastateltava toi voimakkaasti esille isän puuttumisen aiheuttaneen turvattomuuden tunnetta lapsena. Ei ollut mahdollista tukeutua isään erilaisissa tilanteissa. Hän oli kaivannut kovasti isän apua ja neuvoja sekä toi esille välillä tuntuneen siitä, ettei ollut ketään keneltä kysyä. Varsinkin kädentaitojen oppimisessa isän neuvot olisivat olleet tarpeen. Molemmat kertoivat ajoittain miettineensä, millaista olisi ollut, jos isä olisi ollut olemassa. Toinen

haastateltavista toi esille elämän jatkuneen normaalisti isän menetyksen jälkeen, sillä isä oli jo aiemmin puuttunut perheen arjesta.

”että kyllä se semmonen turvaton tunne oli vaikka äiti piti musta hyvää huolta todella hyvää huolta mutta kyllä mua rakastettiin ja huolehdittiin. Mutta se että totta kai kun isä puuttu ni turvattomuutta tuli siinä ei sitä voi kieltää.”

”kyllä mulla tuli mieleen monta kertaa että minkälaista elämä olis ollu jos isä olis ollu tässä.”

Toinen alakategoria oli kaipaus kokemusten jakamisesta isän kanssa.

Haastateltavat kokivat isän kaipuuta eri-ikäisinä. Lapsuudessa isän kaipaus heräsi kavereiden puhuessa isistään. Molemmat muistavat silloin toivoneensa, että oma isä olisi elossa. Toinen miehistä korosti kaipauksen merkitystä lapsena ja nuorena, toinen koki isän menetyksen nousseen pintaan vasta aikuisempana.

”pääasiassa kaikki jutut mitä on siihen oman isän menetykseen liittyen ollu sellasia nii, niinku ajatuksia ni ne on oikeestaan tullu kaikki vast sit silleen vähän vanhempana tai niinku sit silloin kun on ollu sellai nuori kautta nuori aikuinen”.

Toinen haastateltavista toi esille kaivanneensa isää nuoruudessa armeijakokemusten jakamisessa. Toinen taas muistaa lapsuudessa kaivanneensa isää etenkin hiihtokilpailuissa kannustamassa ja avustamassa välineiden kanssa.

”Kaikkein katkerin muisto tuli aina silloin kun oli koulu ja hiihtokilpailut ja muut isät laitto pojilleen suksia kuntoon ja mun ei laittanut kukaan. Silloin tuota nii, miksi näin on.”

9.3 Isän menetyksen vaikutus omaan isyyteen ja tuen tarpeeseen

Kolmannesta tema-alueesta muodostui kolme yhdistävää kategoriaa: isän menetyksen vaikutukset omassa isyydessä, itselle sopivan isyyden muodostaminen sekä yksilön vastuu ja palvelujärjestelmien toiminta tuen saamiseksi.

9.3.1 Isän menetyksen vaikutukset omassa isyydessä

Yhdistävä kategoria koostui kahdesta yläkategoriasta. Ensimmäinen yläkategoria, halu olla hyvä isä, koostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli halu olla itse läsnä oleva ja turvallinen isä isän menetyksen vaikutuksena. Toinen haastateltava koki, että isän menetyksen vaikutus omaan isyyteen oli ollut vähäinen johtuen isän aiemmasta puuttumisesta arjessa. Molemmat haastateltavat halusivat antaa lapsilleen niitä asioita, joita vaille itse kokivat jääneensä. Toinen haastateltava oli miettinyt jo etukäteen, millainen isä hän haluaa olla, jos joskus saa lapsia. Hän halusi olla läsnä mahdollisimman paljon ja olla vastaamassa lasten kysymyksiin sekä erityisesti tuoda turvaa, jota häneltä oli lapsuudessa puuttunut.

”Mä jo ennen ku lapsia sain päätin että jos mulla on lapsia ni mä kyllä haluan antaa tämän lapsille, että en tuota tuo semmosta turvattomuuden tunnetta. Nii nää vaikutelmat oli siinä. Ja mä olin tehnyt itselleni päämääräksi, että jos mulla on lapsia ni haluan olla isä niille.”

Toinen alakategoria oli halu toimia oikein isyydessä mallin puutteesta huolimatta. Molemmat toivat esille, että he haluavat antaa lapsilleen enemmän, mitä ovat itse saaneet. He halusivat olla mahdollisimman hyviä isiä, vaikka mallikuva oli puuttunut heiltä itseltään.

Toinen yläkategoria, isän kaipaus omassa isyydessä, koostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli pyrkimys toimia isyydessä oman isän tavoin. Toinen haastateltavista kertoi pyrkineensä toimimaan isänä niin kuin arveli oman isänsäkin toimineen. Kumpikin joutui arvelemaan, miten oma isä toimi isänä, koska ei ollut mallia eikä muistikuvia isästä. Toinen alakategoria oli isän elämäkokemusten kaipaus. Vain toinen haastateltavista oli kaivannut oman isän tukea isyydessään. Hän kertoi kaivanneensa lähinnä isän elämäkokemuksia, joista olisi voinut olla hyötyä omassa isyydessä.

”Nii no, ei oikeestaan sillee niinku ei oo jotenkin niinku osannu kaivata sitä oikeestaan silleen et et, se on ollu sellai niinku lähinnä se on ollu sit niinku mitä ois ehkä, tai mitä kaipais ni ois sellai niinku niitä sellasii omia kokemuksia siitä”

”kyllä mä sen osasin ne asiat mennä niinku luulisin miten isäkin olis toiminu.”

9.3.2 Itselle sopivan isyyden muodostaminen

Yhdistävä kategoria koostui yhteensä kolmesta yläkategoriasta. Ensimmäinen yläkategoria, puolison antama tuki isän puuttumiseen, koostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli puolison kanssa keskustelu auttavana tekijänä. Kumpikin miehistä oli keskustellut isän menetyksestä puolisonsa kanssa, mutta varsinaista tukea he eivät kokeneet saaneensa isän puuttumiseen. Kuitenkin miehille riitti, että he pystyivät helposti puhumaan asiasta puolison kanssa. He toivat esille, etteivät välttämättä muuta tukea olisi tarvinneetkaan.

”Kyllähän sitä keskusteltiin, mutta osaks sitä, otti osaa mutta että minkälaista tuki olis ollu, kyllähän hän ties sen ja tuota elettiin siihen malliin, että isää ei oo ollu ja muuta mutta että osaa sen enempä tukea saanu muuta kun että elettiin sen mukaan että ei ollu isää ollu mulla.”

Toinen alakategoria oli puolison ymmärrys isän menetystä kohtaan. Molemmat kokivat saaneensa puolisolta ymmärrystä. Toisen miehen puoliso ymmärsi erityisen hyvin, koska häneltäkin oli puuttunut isä lapsuudessa. Toinen yläkategoria, miesverkoston antama malli isyyteen, muodostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli miehen ja isän mallin sekä tuen saaminen sukulaismiehiltä. Toinen haastateltavista oli saanut miehen mallia ja tukea veljiltään ja puolison isoisältä, toinen omalta isoisältään.

”mä niinku tavallan henkisesti pidin aina vanhempaa veljeä niinku isän korvikkeena vaikken mä siitä kellekkään puhunu. Se oli semmonen, että tuntu et oli joku”

”mut enemmänki sellai sit et kenen kanssa tuli tehtyy ne isän ja pojan väliset jutut, niinku käytyy kalassa ja näin pois päin, et se oli sit pappi kenen kaa tehtii niit kaikkii sellasii mukavia poikien ja miesten juttuja.”

Toinen alakategoria oli vertaistuen ja kasvatusmallin saaminen perheellisiltä kavereilta. Toinen haastateltava kertoi saavansa tuttavaperheiden isiltä kasvatusmallia siihen, miten toimia lapsen kanssa hänen kasvaessaan ja kehittyessään. Hän mietti erityisesti tulevaa uhmaikää ja koki hyötyvänsä muiden

isien malleista ja kokemuksista. Hän oli osan aikaa lapsuudestaan perhekeskuksessa perhetilanteen takia ja koki, että oli saanut miespuolisilta työntekijöiltä hyvää miehen ja isän mallia etenkin rajojen asettamisessa ja sovitusta säännöistä kiinnipitämisessä.

Kolmas yläkategoria, ympäristöstä saatu malli isyyteen, muodostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli hyvien vaikutteiden saaminen ympäristön miehiltä. Haastateltavat olivat seuranneet ympäristöään eri elämän vaiheessa, peilanneet ympärillään olevia miehiä eri tilanteissa ja ottaneet heiltä miehen ja isänmallia. Toinen alakategoria oli mahdollisuus muodostaa omanlainen isyys. He kokivat, että oman isän mallin puuttuessa heiltä puuttui hyvän mallin lisäksi toisaalta myös huono malli ja he pystyivät vapaammin muodostamaan itselle sopivan, omanlaisen isyyden.

”mut et on ollu tietynlaisii sellasii malleja ja, et tavallaan ne kaikki sellaset niinku mieshahmot jotka on ollu elämän aikana vaikuttamas ni niist on voinu niinku tarkkailla niitä ja vähän niinku poimii niitä parhaita paloja sielt sillee, et se mitä mä oon itekki aatellu siinä, ku ei oo ollu omaa isää, ni se on ihan ei oo sitä sellasta hyvää mallia, mut ei oo myöskään niit huonoja malleja sillee, että saa vähän niinku olla oman tiensä kulkija siinä”

9.3.3 Yksilön vastuu ja palvelujärjestelmien toiminta tuen saamiseksi

Tämä yhdistävä kategoria koostui neljästä yläkategoriasta. Ensimmäinen yläkategoria, neuvolan vähäinen tuki isän puuttumiseen, koostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli isän puuttumisen huomiotta jättäminen neuvolassa. Kumpikin miehistä oli käynyt neuvolassa lastensa kanssa. Miehet kokivat käyntien neuvolassa keskittyneen lapseen. He olivat tyytyväisiä neuvolasta saatuun tukeen lapsen asioissa, mutta isän puuttumista ei neuvolassa huomioitu. Toinen miehistä totesi, ettei hän olisi neuvolasta tarvinnutkaan tukea isän puuttumiseen.

”No ei, ei oikeestaan -- ei se neuvolas oo oikeestaan sen enempää tullu (isän puuttuminen esille),ei siis kyl ne neuvolahommat --, kyl ne on ollu tosi niinku siihen lapseen keskittyviä aina.”

Toinen alakategoria oli neuvolan järjestämän vertaisryhmän kokeminen tärkeänä isyyden eri vaiheissa. Haastatteluista ilmeni tarve ajatusten vaihtoon muiden miesten kanssa. Toinen miehistä ehdotti neuvoloille tukimuodoksi vertaistukiryhmää, joka olisi tarkoitettu isänsä menettäneille uusille isille. Hän korosti ryhmän merkitystä vierelläkulkijana lapsen eri ikävaiheissa.

”jos on niinku tiedossa se, että näin on ni sillai et vois ainaki tarjota sellasta niinku jonkinlaista tukea siihen lähinnä nyt jotain varmaan vähän sellaista vertaisryhmähommaa vois olla niinku hyvä, et jos on niinku samanlaisia tilanteita ni sitte niinku halutessaan vaikka joku semmonen keskustelupiiri isänsä menettäneille uusille isille.”

Toinen haastatelluista miehistä oli isoisyydessä hakeutunut vertaistukiryhmään, jossa oli saanut jakaa kokemuksia muiden lapsuudessa isänsä menettäneiden miesten kesken. Hän kertoi kokemuksen olleen miellyttävä.

”Se anto semmosen kuvan ettei ihan erikoinen ollutkaan tässä. Kyllä moni muukin ketä tää asia on koskettanut sitten. Vaikka vähän eri tavalla. Jokaisella on omat tuota kertomuksensa ja muuta mutta tuota tää on minun tieni tämä tässä.”

Toinen yläkategoria, yksilön oma vastuu avun hakemisessa, koostui kahdesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli puhumisen tärkeys avun saamiseksi. Etenkin toinen haastateltava toi esiin, että apua on mahdotonta saada keneltäkään, jollei itse kerro tilanteestaan. Hän pohti, että vaikeassa tilanteessa on tärkeää uskaltaa puhua asioistaan, eikä jäädä yksin niiden kanssa.

”ja ehdottomasti kaikki tämmöset asiat niin pitäis puhua jo hyvissä ajoin, jos niistä pääsee keskustelemaan ja puhumaan, niin tuota se yksistään se puhuminen auttaa ja muutakin apua siihen sitten vielä.”

Toinen alakategoria oli isättömyyden käsittelemättä jättäminen riskinä perhettä perustaessa. Toinen haastateltavista pohti sitä, että vauvan synnyttyä perhe on uudessa tilanteessa, jossa saattaa nousta aiemmat käsittelemättä jääneet vaikeat asiat pinnalle ja aiheuttaa perheeseen stressiä ja tilanteen kärjistymistä. Neuvolassa voidaan tavoittaa isänsä menettäneet uudet isät ja siellä olisi mahdollista tukea heitä riskien vähentämiseksi.

Kolmas yläkategoria, palvelujärjestelmien apu isänsä menettäneelle perheelle, koostui kolmesta alakategoriasta. Ensimmäinen alakategoria oli seurakunta avun tarjoajana. Toinen miehistä toi esille, että perheenjäsenen kuoltua olisi tärkeää tarjota välittömästi apua perheelle, sillä perheellä ei ole voimia itse hakea apua. Koska seurakunnalla on tieto kuolemasta, heillä olisi mahdollisuus selvittää perheen tilanne ja kartoittaa avun tarve. Avun tarjoaminen olisi näin aktiivista ja luontevaa.

”minä oon sitä mieltä että nythän tiedetään jo, et kirkonkirjojen mukaan jotta kun isä on menetetty minkälainen perhe on ollu ja muuta. Mun mielestäni ois hyvin tärkeää, että jo siinä vaiheessa kirkko ottais yhteyttä ja kävis tämän perheen luona jututtamassa sitä ja kattomassa mikä on tilanne, ja antaa neuvoja, nythän on niin paljon kaikennäköisiä kerhoja ja apua ja muuta mistä voi hakea , mutta kaikki ei kuitenkaan vielä edes vielä tiedä sitä, tää olis hyvin tärkeää.”

Toinen alakategoria oli kaupunki avun tarjoajana. Toinen haastateltavista pohti myös kaupungin auttamismahdollisuuksia. Hänkin toi esille, että kriisin keskellä perhe ei välttämättä osaa tai jaksa hakea apua ja hoidettavana on paljon asioita. Molemmat haastateltavat toivat esille, että tuen hakemisen tulisi olla helppoa. Kolmas alakategoria oli isättömyydessä tukemisen mahdollisuudet armeijassa. Toinen miehistä näki armeijan mahdollisuudet tukea nuoria miehiä isättömyyteen ja isyyteen liittyen. Armeijassa tavoitetaan lähes kaikki ikäryhmän miehet ja siellä voisi olla erilaisia luentoja isyyteen liittyen ja mahdollista myös järjestää tarvittaessa vertaistukiryhmiä.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää isänsä menettäneiden miesten kokemuksia isyydestä. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tutkimuksen tavoitteena oli, että tietoa miesten kokemuksista voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa.

Tutkimukseen osallistuneilla miehillä oli positiivisia kokemuksia isyydestään huolimatta oman isän menetyksestä. He pitivät isyyttä tärkeänä ja merkittävänä asiana elämässään, halusivat olla läsnä lapsilleen ja osallistua mahdollisimman paljon lastensa elämään. Miehet eivät osanneet kaivata paljon omaa isää isyydessään, mutta toivat esille, että isän elämäkokemuksista olisi ollut hyötyä. Miehet olivat onnistuneet muodostamaan itselleen sopivan isyyden ottamalla mallia ympäristön miehiltä. Miehet eivät olleet hakeneet erityistä tukea isyyteensä oman isän puuttuessa. He kokivat vertaisryhmien järjestämisen tärkeimpänä tukemisen muotona isänsä menettäneille miehille. Vertaistukiryhmän riittävän pitkää kestoja, rinnalla kulkemista lapsen eri ikävaiheissa, pidettiin tärkeänä.

Sinkkosen (2003b, 262) mukaan mies rakentaa isyyttään peilaten siihen, mitä on saanut omalta isältään tai mitä on jäänyt ilman. Tähän tutkimukseen osallistuneet isät olivat omassa isyydessään pyrkineet antamaan lapsilleen niitä asioita, mitä olivat itse jääneet vaille; läsnäoloa, huolenpitoa ja turvaa. Guzzon (2011, 270–271) mukaan miehet, joilla oli puutteellinen suhde omaan isäänsä, haluavat välttää samanlaisen suhteen muodostumista oman lapsensa kanssa ja heillä voi olla hyvin positiivisia asenteita isyyteen liittyen. Tutkimuksemme isät kokivat isyyden tärkeänä, suhtautuivat isyyteen myönteisesti ja halusivat muodostaa hyvän suhteen lapsensa kanssa oman isäsuhteen puutteesta huolimatta.

Kilpiän (2006, 25–26) mukaan miehen on helpompi luoda tunneside lapseensa, jos sellainen on ollut oman isän kanssa. Tunnesiteen puuttuminen ei kuitenkaan merkitse välttämättä sitä, ettei mies kykenisi luomaan sellaista omaan lapseensa. Tutkimuksen isillä ei oman isän puuttuminen ollut vaikuttanut kykyyn luoda

tunnesidettä lapseensa. Molemmat kuvasivat vuorovaikutusta lapsensa kanssa hyväksi ja luontevaksi ja nauttivat yhteisestä ajasta.

Rankisen (2010, 87–93) tutkimuksessa tuli esille miesten saavan isyyden mallia monilta ympärillä olevilta miehiltä, jos ovat jääneet vaille oman isän mallia. Haastattelemamme miehet olivat saaneet isyyden mallia muun muassa veljiltä, isoisilta, perheellisiltä kavereilta ja nuorisotyöntekijöiltä. Sinkkosen (2005, 149) mukaan isänsä menettänyt poika kaipaa usein isää ja miettii, millaista olisi olla oman isän kanssa ja tämän rakastama. Molemmat haastateltavista kertoivat pohtineensa lapsuudessa ja nuoruudessa, millaista olisi ollut, jos oma isä olisi elossa. Isän kaipaus saattoi herätä kavereiden puhuessa isistään tai tilanteissa, joissa muilla oli isä läsnä.

Mesiäislehto-Soukka (2005, 132) huomasi, että miesten vaikeat lapsuuskokemukset aktivoituivat heidän saadessaan perheellisäystä. Rajasimme aluksi tutkimuksen kohderyhmän 0–3 vuotta sitten isäksi tullesiin miehiin, jotta isäksi tulemisen kokemuksesta olisi lyhyt aika. Tietoperustaan nojaten oletimme, että isän menetys aktivoituu miehen tullessa isäksi. Haastateltavien saannin vaikeuksista johtuen jouduimme poistamaan rajaukset. Toinen isä sopi kuitenkin alkuperäiseen rajaukseen. Tutkimukseemme osallistuneet miehet eivät tuoneet esille, että isän menetys olisi erityisemmin aktivoitunut heidän tullessaan itse isäksi.

Viljamaan (2003, 107–108) tutkimuksen mukaan neuvolan antaman henkilökohtaisen tuen koettiin jäävän keskinkertaiseksi. Perhekeskeisen vertaistuen toteutumiseen toivottiin parannusta. Tämä vastaa oman tutkimuksemme tuloksia. Haastattelemamme isät olivat tyytyväisiä neuvolan palveluun lapsen liittyvissä asioissa, mutta eivät kokeneet saaneensa tukea isyyteensä oman isän puuttuessa. He toivoivat neuvolalta vertaistukiryhmän järjestämistä isänsä menettäneille uusille isille.

Jalkasen (2007, 38, 55–56) haastattelemat isät eivät varsinaisesti kokeneet tarvitsevansa erityistä tukea isyyteensä, mutta vertaistuki tuli esille kaikissa haastatteluissa. Isille oli tärkeää päästä keskustelemaan eri asioista toisten isien

kanssa. Tutkimuksemme tukee tätä tulosta; tutkimushenkilömme toivoivat vertaistukea, mutta eivät kokeneet tarvitsevansa erityistä henkilökohtaista tukea.

10.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkijan tekemät eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus liittyvät toisiinsa. Tutkijan tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon kuuluu muun muassa rehellisyys ja tarkkuus tutkimustyössä, eettisesti kestävä tiedonhankinta- ja arviointimenetelmät, huolellinen suunnittelu, toteutus ja raportointi, tutkijoiden vastuut ja velvollisuudet sekä hyväksytyt toimintatavat aineiston säilyttämisessä (Suomen akatemia 2003, 5–6).

Huomioimme eettisyyden jokaisessa tutkimuksen vaiheessa.

Teemahaastattelurungon laadinnassa eettisyys toteutui niin, että olimme perehtyneet hyvin aikaisempiin tutkimuksiin ja teorian tietoon ennen kuin laadimme teemahaastattelukysymykset. Mietimme teemahaastattelurungon huolellisesti. Haastateltavilta ei kysytty tutkimuksen kannalta epäolennaisia asioita. Pyrimme tiedostamaan omat ennako-oletukset etukäteen. Testasimme keskenämme kysymykset, arvioimme samalla haastattelun mahdollista kestoa ja testasimme nauhureiden toiminnan.

Molemmat haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti. He tiesivät oikeutensa keskeyttää tutkimus halutessaan. Haastateltaville oli selvitetty, että heidän henkilöllisyytensä ei tule missään vaiheessa ilmi ja että hävitämme aineiston asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Haastattelupaikka oli valittu niin, että se oli sopivan rauhallinen, eikä haastattelu kuulunut ulkopuolelle. Haastattelujen luotettavuutta lisäsi niiden nauhoittaminen. Aiheen arkuuden vuoksi olimme varautuneet keskeyttämään haastattelun tarvittaessa. Haastattelut sujuivat kuitenkin hyvin keskeytyksettä. Olimme miettineet etukäteen jatkokeskusteluyhteyksiä, jos miehillä olisi herännyt tarve keskustella enemmän tutkimuksen esiin nostamista asioista. Haastattelujen tekemisen jälkeen litteroimme haastattelut mahdollisimman pian sanatarkasti nauhoitetun materiaalin pohjalta.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on tärkeää muistaa tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen lisäksi omat sitoumukset tutkijana, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat. Myös tutkija-tiedonantaja-suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja raportointi olisi hyvä arvioida (Tuomi & Sarajärvi, 140–141.)

Etukäteen arvioimme, että haastateltavia voi olla vaikea saada riittävästi haasteellisen kohderyhmän vuoksi. Kesä ajankohtana toi lisäksi vaikeuksia haastateltavien löytämiselle. Onnistuimme saamaan kaksi haastateltavaa. Tutkimuksen luotettavuutta olisi lisännyt haastateltavien suurempi määrä. Toisaalta laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus tuottaa yleistettävää tietoa ja saimme haastateltavien määrään nähden paljon tärkeää tietoa tutkimuksen kannalta.

Cuban ja Lincolnin (1981, 1985) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kriteerejä ovat uskottavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja vahvistettavuus. Uskottavuus edellyttää analyysiprosessin huolellista tarkastelua (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160–161.) Tutkimuksemme uskottavuus toteutui mielestämme hyvin kategorioiden muodostamisen osalta. Muodostimme kategoriat niin, että ne kattoivat mahdollisimman hyvin haastatteluaineiston sisällön. Koska haastateltavia oli vain kaksi, jouduimme kuitenkin muodostamaan kategoriat pienestä aineistosta, mikä tuotti joissakin kohdin vaikeuksia. Uskottavuutta lisää se, että teimme analyysiprosessista taulukon, jossa analyysi on kuvattu tarkasti.

Olemme kuvanneet tarkasti tutkimuksen kohderyhmän valinnan sekä aineistonkeruun ja analyysin, mikä tukee tutkimuksen siirrettävyyttä. Tutkimus olisi mahdollista toistaa eri ympäristössä ja saada samankaltaisia tuloksia. Luotettavuutta lisää suorien lainausten käyttö haastatteluteksteistä tulosten kuvauksessa.

Parkkilan (2000) mukaan tutkimuksen riippuvuus tarkoittaa sitä, että tutkimus on toteutettu tieteellistä tutkimusta yleisesti ohjaavin periaattein. Vahvistettavuus tarkoittaa sitä, että ratkaisut esitetään niin tarkasti, että lukijan on mahdollista seurata ja arvioida tutkijan päättelyä (Tuomi ym. 2009, 138–139.) Olemme

noudattaneet tarkasti LAMK:in opinnäytetyön ohjeita ja induktiivisen sisällönanalyysin menetelmää. Pelkistäessämme haastateltavien alkuperäisilmaisuja pyrimme välttämään kaikenlaista tulkintaa. Halusimme tuoda asiat esille juuri niin kuin haastateltavat ne toivat. Analyysissä tekemämme ratkaisut olivat oikeutettuja, koska tarkoituksena oli kuvata miesten isyyskokemuksia, ei tulkita niitä.

10.3 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää terveydenhuollossa isien tukemisessa eri elämäntilanteissa. Neuvoloissa kohdataan isättömiä isiä ja siellä voidaan huomioida isän menetyksen vaikutuksia isyyteen. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa kohdataan isättömiä poikia, jotka eivät välttämättä vielä itse ole isiä, mutta joiden isän menetykseen voidaan kiinnittää huomiota.

Tutkimuksessamme haastatellut miehet eivät kaivanneet varsinaista tukea neuvolasta, mutta he kokivat tärkeäksi mahdollisuuden puhua isättömyydestä ja sen vaikutuksista isyyteen. Neuvoloiden laajoissa terveystarkastuksissa kysytään perheiden tukiverkostoista odotusaikana, lapsen ollessa 1,5-vuotias sekä lapsen ollessa 4-vuotias. Laajoissa terveystarkastuksissa mahdollistuu isättömyyden tuleminen esille, mutta olisi tärkeää kysyä tukiverkostoista myös muiden terveystarkastusten yhteydessä. Isättömyys voitaisiin siten huomata mahdollisimman pian ja antaa tukea tarvittaessa. Haastattelemamme miehet toivoivat vertaistukiryhmiä isänsä menettäneille isille. Terveystietäjien aktiivisen tiedustelun avulla heitä voitaisiin löytää nykyistä paremmin. Tällöin vertaisryhmien järjestäminen ja tuen saaminen mahdollistuisi.

Miestyötä tekevät tahot voivat hyödyntää tutkimusta kohdatessaan isättömiä isiä. Miestyötä tehdään erilaisissa järjestöissä ja niissä voitaisiin huomioida miesten mahdollinen isättömyys. Tutkimuksessamme tuli esille isien toive siitä, että isättömyys huomioitaisiin ja tukea olisi tarjolla sitä tarvitseville. Vertaistuen tarve, tuen hakemisen helppous ja tuen aktiivinen tarjoaminen korostuivat.

Jatkossa olisi hyvä tutkia tarkemmin isättömyyden vaikutuksia isyyteen, sillä aihe on toistaiseksi vähän tutkittu. Isättömyys vaikuttaa läpi elämän, joten tärkeää olisi

tutkia isän menetystä ja sen vaikutuksia eri ikävaiheissa. Jatkotutkimusaiheina voisi olla isättömien miesten tukeminen armeijassa ja seurakunnan mahdollisuudet auttaa aktiivisesti silloin, kun isän kuolema on kohdannut perhettä. Vanhemman menetys lapsen näkökulmasta ja lapsen tukeminen olisi tärkeä jatkotutkimusaihe sekä vanhempansa menettäneen lapsen huomioiminen ja tukeminen koulumaailmassa.

LÄHTEET

Dyregrov, A. 1994. Lapsen suru. Helsinki: Gummerus.

East, L., Jackson, D. & O'Brien, L. 2006. Father absence and adolescent development: a review of the literature. *Journal of Child Health Care*. 10, 283-295. [Viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://chc.sagepub.com/content/10/4/283>

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2012a. Isien avuntarve on lisääntynyt: Vinkkejä isille taskukoon isäkorteissa. [Viitattu 26.4.2013]. Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/tiedotteet/?x1564214=3512347>

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2012b. Miesten auttaminen. [Viitattu 29.4.2013]. Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/miesten-auttaminen/miestyon-kehittamiskeskus/>

Erickson, B.M. 1996. Men's Unresolved Father Hunger. *Journal of Family Psychotherapy* 2008, 7,4, 37–62. [Viitattu 26.3.2013]. Saatavissa: http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1300/J085V07N04_03#.UYOleXbyWUk

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Helsinki: PS-kustannus.

Flouri, E. & Buchanan, A. 2002. The role of father involvement in children's later mental health. *Journal of Adolescence* 2003, 26, 63–78. [Viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140197102001161>

Guzzo, K. 2011. New fathers' experiences with their own fathers and attitudes toward fathering. *Fathering* 9, 3, 268–290. [Viitattu 15.4.2013]. Saatavissa: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=00caa998-fb7c-4c2a-ad64-b6afed2024ec%40sessionmgr12&hid=28>

Hakala, J. 2007. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Helsinki: PS-kustannus, 12–25.

Hautamäki, A. 2003. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä

kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13–59.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: Isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Virkki, J. (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Helsinki: WSOY, 46–66.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Helsinki: PS-kustannus.

Huttunen, J. 2013. Isättömyyden merkitys lapsen identiteetille – luento. Kadonneiden isien maa – seminaari. Helsingin yliopisto. 22.1.2013. Leija-hanke. Yhden vanhemman Perheiden liitto ry.

Jalkanen, A. 2007. ”Mukavia hetkiä äijäseurassa lasten ehdoilla.” Osallistuminen isä-lapsi-toimintaan ja sen merkitys isille ja perheille. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma.

Jones, K.A. 2007. Assessing the Impact of Father Absence from a Psychoanalytic Perspective. *Psychoanalytic Social Work*. 14,1. [Viitattu 22.3.2013]. Saatavissa: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=5538b3fa-76ed-451b-9660-f4d798607532%40sessionmgr112&vid=1&hid=114&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZSZZY29wZT1zaXRl#db=sih&AN=24988533>

Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Helsinki: WSOY.

Kastu, A. 2002. Terveystietäjänsä ensi kertaa isäksi tulevan miehen sosiaalisen tuen antajana. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.

- Kauhanen, S. 1998. Kohti uudenlaista isyyttä. Haastattelututkimus pienten lasten isien isyykokemuksista. Joensuun yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos. Yhteiskuntapolitiikan tutkimuksia.
- Kilpiä, J. 2006. Mies kriisissä – isyys kriisissä. Julkaisussa Sanasta miestä. Kokemuksia miesten kriisityöstä. Helsinki. Ensi- ja turvakotien liitto ry, 25–34. [Viitattu: 14.4.2013]. Saatavissa: <http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b2c55bb9eb9bf5726cc9c3ea2c2acd83/1366003475/application/pdf/3256726/sanasta%20miest.pdf>
- Kivijärvi, M. 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Niemelä, P, Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 252–260.
- Kokko, M. 2010. Sureva mieli sanoin ja kuvin. Läheisensä menettäneen lapsen kokemus Riitta Jalosen ja Kristiina Louhen kuvakirjoissa. Tampereen yliopisto. Kieli-, käänös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Väitöskirja.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopistopaino.
- Marks, N, Jun, H. & Song, J. 2007. Death of Parents and Adult Psychological and Physical Well-Being. A Prospective U.S. National Study. *Journal of Family Issues* 28, 12. [Viitattu 26.3.2013]. Saatavissa: <http://jfi.sagepub.com/content/28/12/1611>
- Mesiäislehto-Soukka, H. 2005. Perheenisäyksen isien kokemana. Oulun yliopisto. Fenomenologinen tutkimus.
- Miessakit ry. 2013. Toimintamuodot. [Viitattu 29.4.2013]. Saatavissa: <http://www.miessakit.fi/fi/toimintamuodot>
- Mykkänen, J. 2010a. Isyyden tutkimus Suomessa 1990–2010. Julkaisussa: Mykkänen, J. & Aalto, J. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseura, 39–76. [Viitattu: 20.3.2013]. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

- Mykkänen, J. 2010b. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Väitöskirja. [Viitattu 9.4.2013].
Saatavissa:
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22712/9789513938024.pdf?sequence=1>
- Myllärniemi, J. 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki: Kirjapaja.
- Niemi, T. 2004. Nuoren selviytyminen vanhemman kuolemasta. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveystieteiden laitoksen Pro gradu-tutkielma.
- Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri. Helsinki: Väestöliitto.
- Poijula, S. 2007. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.
- Pollack, W. 1999. Tosi poikia. Tosi isät/tosi miehet: isien ja poikien empaattinen suhde. Helsinki: Otava, 136–166.
- Punamäki, R-L. 2003. Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen yhteys. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 174–197.
- Puputti-Ransi, A. 2009. Isien tuen ja tiedon tarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä – perhevalmennus isyyteen kasvun tukena. Turun yliopisto. Hoitotiede. Hoitotieteen laitoksen Pro gradu-tutkielma.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/59889/gradu2009puputti-ransi.pdf?sequence=1>
- Rankinen, M. 2010. Isyyden peilit. Teoksessa Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 87–97.
- Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. 2003a. Kiintymyssuhteen häiriöiden yhteydet psykopatologiaan. Teoksessa Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 146–173.

Sinkkonen, J. 2003b. Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. (toim.) Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. Helsinki: WSOY, 261–267.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Helsinki: WSOY.

STM. 2008. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus selvityksiä 2008:24. [Viitattu: 26.4.2013]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3639.pdf&title=Isat_ja...

Suomen akatemian tutkimuseettiset ohjeet. 2003. [Viitattu: 2.10.2013]. Saatavissa: <http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Suomen%20Akatemian%20eettiset%20ohjeet%202003.pdf>

Ståhlberg, M. 2012. Tutkimus isistä ja pojista. Arjen toimijuus isyyskokemuksien ytimessä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu. [Viitattu 11.4.2013]. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32572/Tutkimus%20isista%20ja%20pojista.pdf?sequence=2>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3215. 2011, Liitetaulukko 3. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2011 . Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu: 9.3.2013]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tau_003_fi.html

Tilastokeskus, Stakes, 2007. Väestö 2007. Suomalainen lapsi 2007. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tilastokeskus, 2010. Vuosikatsaus. Alle 18-vuotiaat lapset perhetyypeittäin 1985–2010. [Viitattu 10.1.2013]. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/perh/2010/02/perh_2010_02_2011-11-30_kat_005_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Uusitalo, S. 2007. Isä kasvattajana – Nuorten miesten näkemyksiä isyydestä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma.

Viljamaa, M.-L. 2003. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Videon, T. 2005. Parent-Child Relations and Children's Psychological Well-Being. *Do Dads Matter?* 2005, 26, 1, 55–78. [Viitattu: 22.3.2013]. Saatavissa: <http://jfi.sagepub.com/content/26/1/55.full.pdf+html>

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.): Isäkirja. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Teemahaastattelutaulukko

Liite 3. Saatekirje isille

Liite 4. Tutkimuslupa-anomus

Liite 5. Tutkimussuunnitelma Lahden kaupungille

Liite 6. Kirje terveydenhoitajille

Liite 7. Kirje neuvoloiden ilmoitustauluille

Liite 8. Toinen kirje terveydenhoitajille

Liite 9. Analyysiesimerkki

Liite 10. Taulukko sisällönanalyysistä

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Ikä, ammatti, avio-/avoliitto/asuu erillään.

Isänä oleminen

Esikoisen ikä, ajatukset isänä olemisesta, yhdessäolo lapsen kanssa, lapsen hoitoon osallistuminen, oman riittävyden tunne, tapa olla isä, isyyden merkitys elämässä.

Oman isän menetys

Isän menettämisen ajankohta ja tapa, menetyksen käsittely, tuen saaminen, mielikuva isästä, selviytyminen, isän kaipuu.

Isän menetyksen vaikutus omaan isyyteen ja tuen tarpeeseen

Isän läsnäolon ja tuen puuttuminen, puolison tuki, muiden miesten tuki ja malli, neuvolan tuki, muu tuki, toiveet tukeen liittyen.

Liite 2. Teemahaastattelutaulukko

Tutkimustehtävät	Teemahaastattelukysymykset
Miten miehet kokevat isän menetyksen lapsuudessa vaikuttavan heidän omaan isyyteensä?	<p>Minkä ikäinen ensimmäinen lapsesi on nyt?</p> <p>Minkälaisia ajatuksia sinulla on isänä olemisesta? Miten koet isyytesi?</p> <p>Millainen vuorovaikutus sinulla on lapsesi kanssa?</p> <p>Miten osallistut lapsen hoitoon?</p> <p>Minkälainen tunne sinulla on omasta riittävydestäsi?</p> <p>Millainen isä haluat olla lapsellesi?</p> <p>Minkä ikäisenä menetit isäsi? Miten?</p> <p>Puhuttiinko kanssasi isän menetyksestä?</p> <p>Kuka puhui ja miten?</p> <p>Saitko tukea? Keneltä?</p> <p>Miten elämä jatkui isän kuoleman jälkeen? Miten selvisit?</p> <p>Mitä ajatuksia kavereiden ja ystävien isät sinussa herättivät?</p> <p>Mitä jäit eniten kaipaamaan isästäsi?</p> <p>Millaisia vaikutuksia arvelet isän menetyksellä olevan omaan isyyteesi?</p>
Millaista tukea miehet olisivat kaivanneet omalta isältään tultuaan itse isäksi?	Oletko kaivannut oman isän läsnäoloa ja tukea omassa isyydessäsi? Millaista tukea olisit kaivannut?
Millaista tukea miehet kokevat tarvitsevansa isyyteensä oman isän puuttuessa?	<p>Onko neuvolassa kiinnitetty huomioita isäsi puuttumiseen? Oletko saanut tukea neuvolasta? Millaista tukea?</p> <p>Millaista tukea olet saanut puolisoiltasi?</p> <p>Oletko voinut keskustella hänen kanssaan isän menetyksestä?</p> <p>Koetko tarvinneesi erityistä tukea oman isän puuttuessa? Millaista tukea olisit halunnut ja tarvinnut isyyteen, kun oma isä puuttuu?</p> <p>Oletko hakenut tukea itsellesi isyyteen liittyen?</p> <p>Millaista tukea toivoisit eri palvelujärjestelmiltä isyyteen tai haasteellisiin elämän tilanteisiin liittyen, joissa isyys on uhattuna?</p> <p>Oletko saanut tukea/mallia muilta miehiltä, esimerkiksi kavereilta tai sukulaisilta? Millaista?</p> <p>Mistä olet saanut isänmallia?</p>

Liite 3. Saatekirje isille

Hei!

Olemme Lahden ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä Isänsä menettäneiden miesten kokemasta isyydestä.

Yhteistyötahomme on Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Miestyön kehittämiskeskus. Tutkimuksemme tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tietoa voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja heidän tukemisessaan.

Etsimme tutkimukseemme miehiä, jotka ovat menettäneet kouluikäisenä oman isänsä ja tulleet itse isäksi 0-3 vuotta sitten. Sinun kokemuksesi ovat meille tärkeitä ja niiden avulla saadaan tietoa isien tukemisen kehittämiseksi.

Tutkimuksen aineistonkeruu toteutetaan teemahaastatteluna.

Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, Sinulla tulisi olla kesä-heinäkuussa 2013 mahdollisuus varata aikaa 1,5-2 tuntia haastattelua varten. Aikaa voi olla tarpeen varata myös haastattelupaikalle siirtymiseen. Haastattelut voidaan tehdä myös kotonanne. Nauhoitamme haastattelut ja huolehdimme siitä, että henkilöllisyytesi ei tule tutkimuksessa esille. Tutkimuksen päätyttyä aineisto hävitetään asianmukaisesti. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2013 loppuun mennessä ja valmistuttuaan se on luettavissa internetissä osoitteessa www.theseus.fi. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja Sinulla on mahdollisuus keskeyttää se halutessasi. Täytä alla oleva lomake ja lähetä se mukana olevassa kirjekuoressa Miestyön kehittämiskeskukseen. Otamme Sinuun yhteyttä puhelimitse mahdollisimman pian sopiaksemme tarkemmista yksityiskohdista. Paljon kiitoksia!

Marja-Riitta Johnsson, sh, Kiikku-vauvaperhetyöntekijä, th-opiskelija marja-riitta.johnsson3@student.lamk.fi

Jenni Kotiranta, th-opiskelija jenni.karppinen@student.lamk.fi

Isänsä menettäneiden miesten kokema isyys -

tutkimukseen ilmoittautuminen:

Nimi: _____ Ikä: _____

Ammatti: _____

Esikoislapsen ikä: _____

Osoite: _____

Puhelin: _____

Sähköpostiosoite: _____

Haluan osallistua tutkimushaastatteluun

Aika ja paikka: _____

Allekirjoitus: _____

Liite 4. Tutkimuslupa-anomus

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

23.5.2013

Pyydämme kohteliaimmin tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten. Tutkimusaiheenamme on isänsä menettäneiden miesten kokema isyys. Tarkoituksenamme on selvittää miesten omia kokemuksia liittyen isän menetykseen ja sen vaikutuksiin omassa isyydessä. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tietoa voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa ja miestyötä tekevissä tahoissa.

Tutkimuksen aineistonkeruu toteutetaan teemahaastatteluina. Kohderyhmänä ovat kouluikäisenä isänsä kuoleman kautta menettäneet miehet, jotka ovat itse tulleet ensimmäistä kertaa isäksi 0-3 vuotta sitten. Tarvitsisimme viisi kohderyhmään kuuluvaa haastateltavaa, jotka olisivat halukkaita kertomaan kokemuksistaan. Pyydämme sinua kohteliaimmin etsimään haastateltavat. Aloitamme kolmen isän haastattelulla ja jos aineisto saadaan sillä riittäväksi tutkimustamme varten, enempiä haastatteluja ei välttämättä tarvita. Mielellämme ottaisimme kuitenkin viiden isän yhteystiedot varalta.

Pyydämme sinua lähettämään isille oheisissa kirjekuorissa saatekirjeet ja pyytämään heitä palauttamaan suostumuksensa sinulle 14.6.2013 mennessä halutessaan osallistua tutkimukseen. Lähetäthän meille ne eteenpäin, niin voimme ottaa heihin yhteyttä mahdollisimman pian.

Paljon kiitoksia!

Marja-Riitta Johnsson

Jenni Kotiranta

Liite 5. Tutkimussuunnitelma Lahden kaupungille 3.7.2013

Pyydämme kohteliaimmin tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten. Tutkimuksen aiheena on isänsä menettäneiden miesten kokema isyys. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miesten omia kokemuksia liittyen isän menetykseen ja sen vaikutuksiin omassa isyydessä. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tietoa voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa ja miestyötä tekevissä tahoissa. Yhteistyötahonamme on Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Miestyön kehittämiskeskus.

Tutkimuksen tietoperusta on laadittu tammi-toukokuussa 2013. Suunnitelmaseminaari on pidetty 23.5.2013 ja suunnitelma on hyväksytty. Tutkimuksen aineistonkeruu toteutetaan teemahaastatteluina heinä- elokuussa 2013. Kohderyhmänä ovat isänsä kuoleman kautta menettäneet miehet, jotka ovat itse tulleet isäksi. Tarvitsisimme 3-5 kohderyhmään kuuluvaa haastateltavaa, oman isänsä menettänyttä isää, jotka olisivat halukkaita kertomaan kokemuksistaan. Aloitamme kolmen isän haastattelulla ja jos aineisto saadaan sillä riittäväksi tutkimustamme varten, enempiä haastatteluja ei välttämättä tarvita. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua syys-lokakuussa 2013.

Marja-Riitta Johnsson, sh, Kiikku-vauvaperhetyöntekijä, th-opiskelija, marja-riitta.johnsson3@student.lamk.fi

Jenni Kotiranta, th-opiskelija, jenni.karppinen@student.lamk.fi

Liite 6. Kirje terveydenhoitajille

Etsitään haastateltavia Isyystutkimukseen!

Hyvä terveydenhoitaja, tarvitsemme apuasi.

Onko sinulla asiakkaina isiä, jotka ovat menettäneet oman isänsä kuoleman kautta? Voisitko kertoa heille tutkimuksestamme, motivoida heitä osallistumaan haastatteluun ja pyytää heitä ottamaan meihin yhteyttä mahdollisimman pian?

Teemme opinnäytetyötutkimusta aiheesta isänsä menettäneiden miesten kokema isyys. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tietoa voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa.

Yhteistyökumppanimme on Ensi- ja turvakotienliiton Miestyön kehittämiskeskus. Emme valitettavasti ole saaneet vielä yhtään haastateltavaa heidän kauttaan. Tarkoituksenamme on tehdä haastattelut heinäkuussa ja elokuun alussa 2013, joten asialla on kiire.

Etsimme tutkimukseemme miehiä, jotka ovat menettäneet oman isänsä ja tulleet itse isäksi. Tarvitsisimme 3-5 haastateltavaa. Olemme laatineet liitteeksi monisteen, jonka toivomme sinun laittavan neuvolan ilmoitustaululle ja jakavan niille isille, jotka sopivat kohderyhmään ja ovat kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Olemme hyvin kiitollisia vaivannäöstäsi!

Aurinkoista kesää!

Marja-Riitta Johnsson, sh, Kiikku-vauvaperhetyöntekijä, th-opiskelija, marja-riitta.johnsson3@student.lamk.fi,

Jenni Kotiranta, th-opiskelija jenni.karppinen@student.lamk.fi,

Liite 7. Kirje neuvoloiden ilmoitustauluille

Haluaisitko kertoa kokemuksistasi?

Teemme opinnäytetyötutkimusta isänsä menettäneiden miesten kokemasta isyydestä.

Tutkimuksemme tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten miehet kokevat oman isyytensä ilman oman isän mallia ja tukea. Tietoa voidaan hyödyntää isänsä menettäneiden miesten kohtaamisessa ja tukemisessa terveydenhuollossa.

Etsimme tutkimukseemme miehiä, jotka ovat menettäneet oman isänsä ja tulleet itse isäksi. Sinun kokemuksesi ovat meille tärkeitä ja niiden avulla saadaan tietoa isien tukemisen kehittämiseksi.

Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, Sinulla tulisi olla heinä- elokuussa 2013 mahdollisuus varata aikaa 1,5-2 tuntia haastattelua varten.

Haastattelut nauhoitetaan ja aineisto hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Henkilöllisyytesi ei tule ilmi missään vaiheessa. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua lokakuussa 2013 ja valmistuttuaan se on luettavissa internetissä osoitteessa www.theseus.fi. Osallistuminen on vapaaehtoista ja Sinulla on mahdollisuus keskeyttää se halutessasi. Mikäli olet kiinnostunut

osallistumaan tutkimukseen tai kaipaat lisätietoa, pyydämme Sinua ystävällisesti ottamaan meihin yhteyttä sähköpostitse mahdollisimman pian. Paljon kiitoksia!

Kesäterveisin,

Marja-Riitta Johnsson, sh, Kiikku-vauvaperhetyöntekijä, th-opiskelija, marja-riitta.johnsson3@student.lamk.fi

Jenni Kotiranta, th-opiskelija jenni.karppinen@student.lamk.fi

Liite 8. Toinen kirje terveydenhoitajille

Etsitään edelleen haastateltavia Isyystutkimukseen!

Hyvä terveydenhoitaja, tarvitsisimme yhä apuasi.

Emme ole kesän aikana saaneet yhtään haastateltavaa opinnäytetyötutkimusta varten. Etsimme edelleen isiä, jotka ovat menettäneet oman isänsä ja haluaisivat kertoa kokemuksistaan, miten isän menetys on vaikuttanut omaan isyyteen. Olisimme hyvin kiitollisia, jos jaksaisitte olla vielä parin viikon ajan aktiivisia isien etsimisen suhteen ja kysellä meille haastateltavia.

Mikäli löydät haastatteluun soveltuvan isän, pyytäisikö häntä ottamaan meihin pian yhteyttä sähköpostitse. Paljon kiitoksia jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin Marja-Riitta Johnsson ja Jenni Kotiranta

marja-riitta.johnsson3@student.lamk.fi

jenni.karppinen@student.lamk.fi

Liite 9. Esimerkki analyysiprosessin kulusta

”Mut kyl joo niinku nyt jaksaa ja yleensäkin niinku”

Pelkistetty ilmaus:

→ jaksaminen on hyvää tällä hetkellä

”huono duuni tollai et menee tosiaan tosi aikasin töihin et vaik sit pääsin aikasin sillee niinku suhteessa et jos joskus kahen aikaankin pääsi jo pois ja joskus kaheltaista, mut sitä oli niinku niin tosi väsyny, että silloin ei niinku oikein meinannu jaksaa, mut nekin oli sit niinku tavallaan et sit ku sai nukuttuu vähän pidempään ja oli vaik vapaapäiviä ni silloin jakso kyl ihan hyvin”

→ jaksaminen on ollut koetuksella huonojen työaikojen takia, vapaapäivinä jaksaminen ollut hyvää

”mut kyl silloinkii niinku jakso sit kuitenkin töissä et ei se nyt mukavaa oo herätä keskel yötä, mut kyl sitä niinku jakso sillee, et ei mitään sellasta, niinku lähinnä ehkä se on se silloin ihan niinku alkuvaiheessa”

→ vauva-aikana jaksaminen riittävän hyvää yöheräilyistä huolimatta

”taitoja, tuota niitähän tuntu, että aina pitäis olla enempi ja jaksamista kyllä, koska mä olin varautunut siihen, että mä jaksan”

→ taitoja olisi voinut olla enemmän, mutta jaksaminen oli hyvää

Pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin **alakategoria**: Oma jaksaminen

→ **Yläkategoriaan** Omien voimavarojen kokeminen riittävän hyvinä

→ **Yhdistävään kategoriaan** Läsäolevana isänä toimiminen omien voimavarojen mukaan

Liite 10. Taulukko sisällönanalyysistä

Teema	Yhdistävä kategoria	Yläkategoriat	Alakategoriat
Isänä oleminen	Läsnä olevana isänä toimiminen omien voimavarojen mukaan	lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista huolehtiminen isän suuri merkitys lapsen hyvinvoinnille omien voimavarojen kokeminen riittävän hyvinä	-ajan antamisen lapselle mahdollisuuksien mukaan -hoitovastuun jakaminen puolison kanssa -lapsen perustarpeista huolehtiminen -hyvä vuorovaikutus lapsen kanssa -isyyden kokemus -halu olla hyvä isä -oma jaksaminen -omat taidot isyydessä
Oman isän menetys	Isän menetyksen kokeminen lapsuudessa ja nuoruudessa	tuen puute isän menetyksessä ja isänmallin muodostamisessa isän läsnäolon puuttuminen	-isän menetyksen läpikäyminen -kokemus tuen puuttumista -isän puuttumisen vaikutukset lapsuudessa -kaipausta kokemusten jakamisesta isän kanssa
Isän menetyksen vaikutus omaan isyyteen ja tuen tarpeeseen	Isän menetyksen vaikutukset omassa isyydessä Itselle sopivan isyyden muodostaminen Yksilön vastuu ja palvelujärjestelmien toiminta tuen saamiseksi	halu olla hyvä isä isän kaipaus omassa isyydessä puolison antama tuki isän puuttumiseen miesverkoston antama malli isyyteen ympäristöstä saatu malli isyyteen neuvolan vähäinen tuki isän puuttumiseen yksilön oma vastuu avun hakemisessa	-halu olla itse läsnä oleva ja turvallinen isä isän menetyksen vaikutuksena -halu toimia oikein isyydessä mallin puutteesta huolimatta -pyrkimys toimia isyydessä oman isän tavoin -isän elämäkokemusten kaipaus -puolison kanssa keskustelu auttavana tekijänä -puolison ymmärrys isän menetystä kohtaan -miehen ja isän mallin sekä tuen saaminen sukulaismiehiltä -vertaistuen ja kasvatusmallin saaminen perheellisiltä kavereilta -hyvien vaikutteiden saaminen ympäristön miehiltä -mahdollisuus muodostaa omanlainen isyys -isän puuttumisen huomiotta jättäminen neuvolassa -neuvolan järjestämän vertaisryhmän kokeminen tärkeänä isyyden eri vaiheissa -puhumisen tärkeys avun saamiseksi -isättömyyden käsittelemättä jättäminen

		palvelujärjestelmien apu isänsä menettäneelle perheelle	riskinä perhettä perustaessa -seurakunta avun tarjoajana -kaupunki avun tarjoajana -isättömyydessä tukemisen mahdollisuudet armeijassa
	5	13	27